ALESSANDRO

BARICCO

ŠILKAS

GARSIAUSIOS XX a. PABAIGOS KNYGOS

ALESSANDRO

BARICCO

ŠILKAS

Iš italų kalbos vertė
Pranas Bieliauskas

VILNIUS

UDK 850-3
Ba433

Alessandro BARICCO
SETA
Rizzoli, 1996

ISBN 9986-16-077-4

1.

Nors tėvas Ervė Žonkūrui buvo numatęs puikią karjerą armijoje, jis ėmė pelnytis duoną neįprastu amatu, kuris – keista ironija! – turėjo vieną labai mielą savybę: iš jo sklido švelnus, vos juntamas *moteriškumas*.

Ervė Žonkūras pelnėsi duoną pirkdamas ir parduodamas šilkaverpius.

Ėjo 1861-ieji. Floberas rašė *Salammbô*, elektros apšvietimas dar buvo tik mokslininkų prielaida, o anapus Vandenyno Abraomas Linkolnas kovojo kare, kurio pabaigos niekad nepamatys.

Ervė Žonkūrui ėjo trisdešimt antrieji.

Jis pirko ir pardavinėjo.

Šilkaverpius.

2.

Iš tikrųjų Ervė Žonkūras pirkdavo ir parduodavo šilkaverpius tada, kai jų vikšrai glūdėdavo dar nejudrūs mažyčiuose kiaušinėliuose, gelsvuose ar pilkuose, ir atrodydavo be gyvybės žymių. Vien ant delno jų tilpdavo tūkstančiai.

„Todėl ir sakoma: turėti apstą rieškučiose“.

Pirmomis gegužės dienomis kiaušinėliai atsiverdavo išlaisvindami vikšrą, kuris, be perstojo rydamas šilkmedžio lapus, po trisdešimt dienų būdavo pasiruošęs vėl susisukti į kokoną, o po dviejų savaičių – galutinai išsilaisvinti ir atiduoti savo palikimą, kuris, imant šilku, sudarydavo tūkstančius metrų šilko žaliavos, o pinigais – padorią prancūziškų frankų sumelę: tarkim, visa tai vyko pagal taisykles, o minimuoju Ervė Žonkūro atveju, – kažkuriame Pietų Prancūzijos rajone.

Miestelį, kuriame Ervė Žonkūras gyveno, visi vadino Lavildjė.

Jo žmoną – Elena.

Vaikų jie neturėjo.

3.

Norėdamas išvengti epidemijos, vis dažniau nuniokodavusios Europos šilkininkystės ūkius, padarinių, Ervė Žonkūras stengdavosi apsirūpinti šilkaverpių kiaušinėliais anapus Viduržemio jūros, Sirijoje ir Egipte. Dėl tų kelionių jo darbas atrodydavo kaip ypatingas, išskirtinis nuotykis. Išvykdavo kiekvienais metais pirmomis sausio dienomis. Įveikdavo tūkstantį šešis šimtus mylių jūra ir aštuonis šimtus kilometrų sausuma. Rinkdavosi kiaušinėlius, derėdavosi dėl kainos, pirkdavo. Paskui apsigręždavo, vėl įveikdavo aštuonis šimtus kilometrų sausuma ir tūkstantį šešis šimtus mylių jūra ir grįždavo į Lavildjė paprastai pirmąjį balandžio sekmadienį ir paprastai per pačią sumą.

Porą savaičių dar triūsdavo pakuodamas ir pardavinėdamas kiaušinėlius.

Likusį metų laiką ilsėdavosi.

4.

– Kaip Afrika? – klausdavo žmonės.

– Nuvargus.

Čia pat, už miestelio, turėjo didelį namą ir mažą laboratoriją centre, kaip tik priešais apleistus Žano Berbeko namus.

Vieną dieną Žanas Berbekas nusprendė nebepratarti nė žodžio ir savo pažadą tesėjo. Jį paliko žmona ir abi dukterys. Jis numirė. Namo niekas nenorėjo, taigi dabar tas namas buvo apleistas.

Pirkdamas ir parduodamas šilkaverpius, kiekvienais metais Ervė Žonkūras uždirbdavo ganėtiną sumą, kuri leisdavo jiedviem su žmona turėti tokius patogumus, kurie provincijoje laikomi prabanga. Santūriai mėgaudamasis savo labu, į tikėtiną galimybę pralobti tik abejingai numodavo ranka. Beje, jis buvo vienas iš tų žmonių, kuriems patinka *dalyvauti* savo gyvenime ir kurie mano, jog dar ir norėti jį *gyventi* – tiesiog nepadoru.

Tebus leista pasakyti, kad tokie žmonės stebi savo likimą taip, kaip dauguma kitų paprastai stebi lietingą orą.

5.

Jei kas būtų Ervė Žonkūro paklausęs, jis būtų atsakęs, kad taip ir gyvensiąs sulig saule. Tačiau pebrinos epidemija, šešiasdešimtųjų metų pradžioje visiškai suniokojusi Europos ūkiuose išaugintus kiaušinėlius, išplito anapus jūrų, pasiekė Afriką ir netgi, pasak žmonių, Indiją. Kiaušinėliai, kuriuos 1861 metais Ervė Žonkūras parsivežė iš savo įprastinės kelionės, po dviejų mėnesių pasirodė esą mažne visiškai užkrėsti. Lavildjė, kaip daugelio kitų miestų, turtai priklausė nuo šilkininkystės, todėl tie metai miestelio gyventojams ėmė rodytis kaip galo pradžios ženklas. Mokslas buvo begālis suprasti epidemijų priežastis, ir visas pasaulis, iki pat tolimiausių užkampių, regis, pateko nepaaiškinamų apžavų nelaisvėn.

– Betgi ne *visas* pasaulis, – tyliai tarė Baldabju. – Ne *visas*. – Ir įsipylė du šlakelius vandens į perno stiklinę.

6.

Baldabju – tai tas žmogus, kuris prieš dvidešimt metų atsibeldė į miestelį, nudrožė tiesiai mero kontoron, nieko neperspėjęs įsiveržė vidun, numetė ant stalo saulėlydžio spalvos šalikėlį ir paklausė:

– Ar žinot, kas čia?

– Moteriškas daiktas.

– Apsišovėt. Vyriškas daiktas: pinigai.

Meras liepė jį išmesti lauk. Tada jis žemėliau, prie upės, pastatė verpyklą, miško nuo vėjų užstotą pašiūrę vikšrams auginti, o kelio, vedančio į Vivjė, kryžkelėj Šv. Agnietės bažnytėlę. Pasamdė per trisdešimt darbininkų, parsisiųsdino iš Italijos paslaptingą medinę mašiną, visą iš ratų ratelių, sankabų sankabėlių, ir septynis mėnesius nepravėrė burnos. Paskui vėl nuėjo pas merą ir paklojo ant stalo trisdešimt tūkstančių frankų – gražią krūvą stambiais banknotais.

– Ar žinote, kas čia per daiktas?

– Pinigai.

– Apsišovėt. Čia įrodymas, kad jūs mulkis.

Paskui susirinko banknotus, susikišo į kapšą ir apsimetė išeinąs.

Meras jį sulaikė.

– Tai ką, po velnių, aš turėčiau daryti?

– Nieko, ir būsite turtingo miestelio galva.

Po penkerių metų Lavildjė jau stovėjo šešios verpyklos, o miestelis tapo vienu iš svarbiausių Europos šilkaverpių veisimo ir šilko verpimo centrų. Bet Baldabju čia priklausė ne viskas. Kiti garbingi miestelėnai ir apylinkių žemės savininkai nėrėsi į šį savotišką verslą kaip į nuotykį. Baldabju visiems be jokių prašinėjimų atskleidė verslo paslaptis. Jam tatai buvo įdomiau, nei pinigus su lopeta semti. Įdomiau šviesti. Ir paslaptis paslaptėles porinti. Toks jau žmogus buvo.

7.

Tasai Baldabju prieš aštuonerius metus pakeitė ir Ervė Žonkūro gyvenimą. Tai buvo laikai, kai pirmosios epidemijos pradėjo pulti Europoje išaugintus šilkaverpių kiaušinėlius. Baldabju nesutriko. Ištyrė padėtį ir priėjo prie išvados, kad problemą reikia ne spręsti, o apeiti. Turėjo vieną mintį, bet nebuvo kas ją įgyvendina. Reikėjo rasti tinkamą žmogų. Ir staiga jam nušvito. Radau, pamanė jis, kai pamatė Ervė Žonkūrą, žengiantį pro Verdeno kavinę, kai išvydo dailią jaunesniojo pėstininkų leitenanto uniformą, išdidžią atostogaujančio kariškio eiseną. Ervė Žonkūrui buvo dvidešimt ketveri. Baldabju pasikvietė jį į savo namus, išskleidė priešais jį atlasą, pilną egzotiškų pavadinimų, ir tarė:

– Sveikinu. Pagaliau gavai rimtą darbą, berniuk.

Ervė Žonkūras išklausė visą istoriją apie šilkaverpius, kiaušinėlius, piramides ir keliones laivu. Paskui tarė:

– Ne, negaliu.

– Kodėl?

– Po dviejų dienų baigiasi leidimas, turiu grįžti į Paryžių.

– Karinė karjera?

– Taip. To norėjo mano tėvas.

– A, niekai.

Nusivedė Ervė Žonkūrą pas tėvą.

– Ar žinot, kas čia toks? – paklausė įėjęs į jo kabinetą be išankstinio įspėjimo.

– Mano sūnus.

– Pasižiūrėkit geriau.

Meras atsilošė į odinio krėslo atkaltę, jį ėmė pilti prakaitas.

– Mano sūnus Ervė. Po dviejų dienų jis grįžta į Paryžių, kur jo laukia puiki karjera mūsų armijoje – žinoma, jei tokia bus Dievo ir šv. Agnietės valia.

– Taip. Tik va Dievas prapuolęs su kitais reikalais, o šv. Agnietė bjaurisi kariškiais.

Po mėnesio Ervė Žonkūras išvyko į Egiptą. Plaukė laivu, kuris vadinosi *Adelis*. Į kajutes skverbėsi virtuvės kvapai, laivu keliavęs anglas gyrėsi kovęsis Vaterlo mūšyje, trečios dienos vakarą horizonte pasirodė delfinai, švytuliuojantys saulėj it apkvaitusios bangos, o lošiant ruletę visada krito tik šešioliktukai.

Grįžo po dviejų mėnesių – pirmąjį balandžio sekmadienį, per pačią sumą, – vežinas tūkstančiais kiaušinėlių, kurie suvynioti į vatą gulėjo dviejose didelėse medinėse dėžėse. Šnekos turėjo kaip vandenio. Bet kai liko vieni du, Baldabju paprašė:

– Klok man apie delfinus.

– Apie delfinus?

– Nuo tada, kai juos pamatei.

Toks jau tas Baldabju.

Niekas nežinojo, kiek metų jam buvo.

8.

– Ne *visas* pasaulis, – tyliai tarė Baldabju. – Ne *visas*. – Ir įsipylė du šlakelius vandens į perno stiklinę.

Rugpjūčio naktis, ką tik po vidurnakčio. Šią valandą Verdenas paprastai būna jau seniai užsidaręs. Ir dabar kėdės buvo tvarkingai sudėtos aukštyn kojom ant stalų, baras ir visa kita nušluostyta. Tereikėjo užgesinti šviesas ir uždaryti. Bet Verdenas laukė: Baldabju buvo įpuolęs į kalbas.

Atsisėdęs priešais jį, su užgesusia cigarete lūpose Ervė Žonkūras klausėsi visas apmiręs. Kaip ir prieš aštuonerius metus, jis ir vėl leido šiam žmogui ramiai nulemti jo likimą. Girdėjo silpną ir aiškų balsą, vienodais tarpais pertraukiamą perno sriūbsnių. Bet nė akimirką nenutrūkstantį. Paskutiniai žodžiai buvo tokie:

– Rinktis nėra iš ko. Jei norime išgyventi, turime kakti tenai.

Tyla.

Verdenas, kuris stovėjo pasirėmęs į barą, pakėlė į tuodu akis.

Baldabju atsidėjęs ėmė ieškoti paskutinio perno lašelio stiklinės dugne.

Ervė Žonkūras padėjo cigaretę ant stalo krašto, po to paklausė:

– Na, o jei iš tikro, tai kurgi ta Japonija yra?

Baldabju pakėlė savo nendrinę lazdą ir dūrė smaigaliu virš Šv. Augustino stogų.

– Ton pusėn, visą laiką tiesiai.

Paaiškino.

– Ir iki pasaulio galo.

9.

Tais laikais Japonija iš tikrųjų buvo kitame pasaulio krašte. Sala, sudaryta iš daugybės salelių, du šimtus metų gyveno visiškai atsiskyrusi nuo žmonijos, atsisakiusi bet kokių ryšių su žemynu ir draudžianti į ją kelti koją užsieniečiams. Už mažne dviejų šimtų kilometrų driekėsi Kinijos krantai, bet imperatoriaus dekretas budriai saugojo, kad jie būtų dar labiau nepasiekiami – visoje saloje buvo draudžiama darydintis valtis iš daugiau nei vieno medžio. Kita vertus, vadovaudamasis savotiškai išmintinga logika, įstatymas nedraudė išvykti iš šalies, užtat baudė mirtimi tuos, kurie bandydavo į ją sugrįžti. Kinų, olandų ir anglų pirkliai ne sykį mėgino pralaužti šitą perdėm kvailą izoliaciją, bet sugebėjo suregzti tik silpną ir pavojingą kontrabandos tinklą. Jie užsidirbo nedaug pinigų, apsčiai nemalonumų ir keletą būtų nebūtų istorijų, kurias taip buvo miela pardavinėti vakarais uostuose. Ten, kur jie patyrė nesėkmę, pasitelkę ginklus laimėjo amerikiečiai. 1853 metų liepos mėnesį komandoras K. Metju Peris įplaukė į Jokohamos įlanką šiuolaikiškos garo laivų flotilės priešakyje ir įteikė japonams ultimatumą, „maloniai linkėdamas“ įsileisti salon svetimšalius.

Japonai niekad nebuvo regėję laivo, gebančio plaukti jūra prieš vėją.

Kai po septynių mėnesių Peris grįžo atsakymo į savo ultimatumą, karinė salos valdžia nusileido ir pasirašė sutartį, kuria

leido užsieniečiams įplaukti į porą šalies uostų, – tokia buvo nedrąsi pirmųjų prekybos ryšių pradžia. Jūra aplink šią salą, iškilmingai pareiškęs komandoras, nuo šiol esanti jau ne tokia gili.

10.

Baldabju visas tas istorijas žinojo. Svarbiausia, žinojo vieną legendą, kurią dažnai pasakodavo ten buvę žmonės. Jie porindavo, esą toje šalyje audžiamas gražiausias pasaulyje šilkas. Esą jis ten gaminamas jau daugiau nei tūkstantį metų pagal paslaptis ir mitus, ilgainiui virtusius mistiniu kruopštumu. Taigi Baldabju manė, kad tai visai ne legenda, o grynų gryniausia, paprasčių paprasčiausia tiesa. Vieną sykį jam tekę laikyti rankose šydą, nuaustą iš japoniško šilko siūlų. Pasijutęs taip, lyg tarp pirštų nieko neturėjęs. Tad kai po tos epidemijos ir istorijos su apkrėstaisiais kiaušinėliais viskas, regėjos, jau lėkė po nelabojo, jis pagalvojo šitaip:

– Ta sala knibždėte knibžda vikšrų. Salos, į kurią per du šimtus metų negalėjo kojos įkelti nė vienas kinų pirklys ar anglų draudimo agentas, tokios salos niekad nepasieks jokia liga.

Ir ne tik pagalvojo: ką pagalvojo, tą garsiai pasakė visiems Lavildjė šilkininkams, žinoma, pirma susikvietęs juos į Verdeno kavinę. Nė vienas jų niekad nebuvo girdėjęs apie Japoniją.

– Tai ar mes turėtumėm, kaip Dievo avelės, tų kiaušinėlių pirkti belstis kažin kokion tolybėn, kur vos kas užmato kokį svetimšalį, tai ir pakaria?

– Pakardavo, – patikslino Baldabju.

Žmonės nežinojo, ką manyti. Kažkam šmėstelėjo viena ginčytina mintis.

– Tikriausiai yra kokia priežastis, kad nė vienam žmogui visame pasaulyje iki šiol nešovė galvon mintis baladotis tenai tų kiaušinėlių pirkti?

Baldabju galėjo papūsti žandus ir pasakyti, kad visam pasauly tėra jis toks vienas. Bet paaiškino paprastai, nieko negražindamas.

– Japonai nusileido ir sutiko parduoti savo šilką, bet kiaušinėlių – nė už ką. Laiko sau. Ir tada, vadinasi, jei mėgini juos išvežti iš salos, darai nusikaltimą.

Lavildjė šilkininkai, menkesni ar didesni bajorai, niekad nebuvo pagalvoję, kad galėtų sulaužyti kokį nors savo šalies įstatymą. Tačiau prielaida, esą galima jį sulaužyti kitame pasaulio krašte, vis dėlto pasirodė jiems ganėtinai išmintinga.

11.

Ėjo 1861-ieji. Floberas baigė rašyti *Salammbô*, elektros apšvietimas dar buvo tik mokslininkų prielaida, o anapus Vandenyno Abraomas Linkolnas kovojo kare, kurio pabaigos niekad nepamatys. Lavildjė šilkaverpių augintojai susivienijo į sąjungą ir surinko gan ženklią sumą, reikalingą ekspedicijai surengti. Visiems atrodė logiška šią misiją patikėti Ervė Žonkūrui. Kai Baldabju paklausė, ar jis sutinkąs, tas atsakė klausimu.

– O kurgi iš tikro yra toji Japonija?

Ten. Tiesiai ir tiesiai. Iki pasaulio krašto.

Išvyko spalio šeštąją. Vienas.

Prie Lavildjė vartų prispaudė prie krūtinės savo žmoną Eleną ir paprastai pasakė:

– Nieko nebijok.

Elena buvo aukšta, lėtos eigasties moteris, nešiojo ilgus juodus plaukus, kurių niekada nesuimdavo į kuodą. Jos balsas buvo gražiausias pasaulyje.

12.

Ervė Žonkūras išvyko su aštuoniasdešimčia tūkstančių frankų auksu ir trijų vyrų pavardėmis, kurias jam įdavė Baldabju: kino, olando ir japono. Perkirto Prancūzijos sieną ties Mecu, pervažiavo Viurtembergą ir Bavariją, atsidūrė Austrijoje, traukiniu nusigavo iki Vienos ir Budapešto, paskui iki Kijevo. Nujojęs arkliu du tūkstančius kilometrų Rusijos stepėmis, perkopė Uralo kalnus, keturiasdešimt dienų keliavo per Sibirą, kol pasiekė Baikalo ežerą, vietos žmonių „jūra“ vadinamą. Tada Amūro upe Kinijos pasieniu plaukė iki Vandenyno, o kai jį priplaukė, Sabirko uoste laukė vienuolika dienų, kol olandų kontrabandininkų laivas nugabens jį į Terajos kyšulį vakariniame Japonijos krante. Tada pėstute, traukdamas šalutiniais keliais, perkirto Išikavos, Tojamos, Nijigatos provincijas, pasiekė Fukušimą ir Širakavos miestą; apėjo tą miestą iš rytų pusės, dvi dienas laukė juodai apsirengusio vyro, kuris užrišo jam akis ir nuvedė jį miestelin ant kalvų, kur praleido naktį, o paskui, ryte, aptarė kiaušinėlių pirkimo reikalą su vyriškiu, kuris nieko nekalbėjo ir buvo užsidengęs veidą šilko šydu. Juodu. Saulei leidžiantis, suslėpęs kiaušinėlius tarp daiktų, atsuko Japonijai nugarą ir ėmė ruoštis namolio.

Vos tik paliko užpakaly savęs paskutinius miestelio namus, potekom jį pasivijo kažkoks vyras ir liepė sustoti. Pasa-

kė kažką griežtu, sujaudintu balsu, paskui mandagiai, bet ryžtingai nulydėjo atgal.

Ervė Žonkūras japoniškai nekalbėjo ir nė žodžio tos kalbos nesuprato. Tik sumojo, kad jį norįs matyti Hara Kėjus.

13.

Kažkas atstūmė ryžių popieriaus sienelę, ir Ervė Žonkūras įėjo vidun. Sukryžiavęs kojas, pačiam tolimiausiam kambario kampe sėdėjo Hara Kėjus. Buvo be papuošalų, tik su tamsia tunika. Vienintelė regima jo galybės liudininkė buvo moteris; ji gulėjo šalia nejudėdama, padėjusi galvą jam ant kelių, užsimerkusi, rankas paslėpusi po plačiu raudonu apdaru, visur aplink, nelyginant liepsna, išsipleikusiu ant pelenų spalvos demblio. Viena ranka Hara Kėjus lėtai glostė jai plaukus: atrodė, tarsi glostytų prašmatnaus miegančio žvėries kailį.

Ervė Žonkūras perėjo kambarį, palaukė šeimininko ženklo ir atsisėdo priešais jį. Kurį laiką jiedu sėdėjo tylėdami, žiūrėdami vienas kitam į akis. Vos girdimai įėjo tarnas, padėjo priešais juos du puodelius arbatos ir dingo nežinia kur. Tada Hara Kėjus dainuojamu, išvirstančiu į nemalonų šlykštų falcetą balsu ėmė kažką šnekėti savo kalba. Ervė Žonkūras klausėsi nenuleisdamas žvilgsnio nuo Hara Kėjaus akių. Tiktai vieną akimirką, beveik nejučiomis, pažvelgė žemyn, į moters veidą.

Veidas buvo mergaitiškas.

Ervė Žonkūras vėl pakėlė akis.

Hara Kėjus liovėsi šnekėjęs, pakėlė vieną puoduką arbatos, prinešė jį prie lūpų, valandėlę palaukė ir tarė:

– Pasistenkit man pasakyti, kas jūs toks.

Tuos žodžius ištarė prancūziškai, kimiu, įprastu balsu, mažumėlę tęsdamas balsius.

14.

Tam neprieinamiausiam Japonijos žmogui, tam visko, ką pasaulis sugebėdavo pasiimti iš šios salos, valdovui Ervė Žonkūras bandė papasakoti, kas toks esąs. Pasakojo savo kalba, lėtai, nė nežinodamas, ar Hara Kėjus įstengia jį suprasti. Tiesiog nesąmoningai atsisakė bet kokio apdairumo ir paprastai, nieko neišgalvodamas ir nieko nepraleisdamas išklojo visą teisybę. Darniai ir sklandžiai surikiavo menkiausias smulkmenėles ir lemtingiausius įvykius, retkarčiais padarydamas kokį judesį, tarsi hipnotiškai, liūdnai ir abejingai mėgdžiodamas veiksmus žmogaus, tikrinančio pagal katalogą išgelbėtus nuo gaisro daiktus. Hara Kėjus klausėsi, ir jo veido bruožų nesudrumstė netgi menkiausias šešėlis. Sėdėjo įsistebeilijęs Ervė Žonkūrui į lūpas tarsi į paskutines atsisveikinimo laiško eilutes. Kambaryje tvyrojo tokia tyla ir toks stingulys, kad tai, kas staiga nutiko, pasirodė kaip siaubingas įvykis, nors iš tikrųjų buvo menkniekis.

Toji mergaičiukė
nei sujudėjo, nei sukrutėjo,
tik staiga
atsimerkė.

Ervė Žonkūras kalbėjo toliau, nesustojo, bet instinktyviai nudelbė į ją žvilgsnį ir, nenutraukdamas kalbos, pamatė, kad jos akių *forma visai ne rytietiška* ir kad tos akys taip *trikdomai žiūri į jį, jog jis neturi kur dėtis*: taip žiūri, lyg jau iš pra-

džių, po sumerktais vokais, būtų į jį žiūrėjusios. Ervė Žonkūras nusuko žvilgsnį kitur, kiek įstengė apsimesdamas, kad nieko neatsitiko, ir toliau pasakojo tuo pačiu balsu, tuo pačiu tonu. Sustojo tik tada, kai akys užkliuvo už priešais ant žemės stovinčio puodelio. Paėmė, pakėlė jį prie lūpų ir lėtai išgėrė. Paskui, statydamas jį priešais save, vėl ėmė pasakoti.

15.

Prancūzija, kelionės jūra, šilkmedžių dvelksmas Lavildjė, garo traukiniai, Elenos balsas. Ervė Žonkūras pasakojo ir pasakojo apie savo gyvenimą, kaip niekad iki tol nebuvo pasakojęs. O toji mergaičiukė vėrė ir vėrė jį akimis su tokia jėga, tarsi norėdama išplėšti pažadą, jog kiekvienas jo žodis amžinai įsispaustų atmintin. Šią akimirką kambarys, regis, buvo begrimztąs į ledinio stingulio užutėkį, iš kurio negrįžtama, kai staiga, tyliai tyliai, mergina leido išslysti savo rankai iš po apdaro, ir dabar ši sliuogė priešais dembliu. Ervė Žonkūras matė, kaip toji blyški dėmė artinasi jo regėjimo lauko paribiu, matė, kaip ji vos lysteli Hara Kėjaus arbatos puoduką, o paskui tiesiog paikai šliaužia toliau ir pagaliau nė kiek nesutrikusi suspaudžia antrą puoduką, *tą, iš kurio ką tik gėrė jis*, lengvai jį pakelia ir nusineša. Hara Kėjus nė akimirką nesiliovė abejingai spoksojęs Ervė Žonkūrui į lūpas.

Mergaičiukė kilstelėjo galvą.

Pirmą kartą nusuko akis nuo Ervė Žonkūro ir pažiūrėjo į puoduką.

Lėtai apsuko jį taip, kad lūpomis prisiliestų būtent prie tos puoduko vietos, kurią gerdamos lietė jo lūpos.

Prisimerkusi sriūbtelėjo lašelį arbatos.

Atitraukė puoduką nuo lūpų.

Švelniai padėjo į tą vietą, iš kur buvo paėmusi.
Paslėpė ranką po apdaru.
Vėl padėjo galvą Hara Kėjui ant kelių.
Atsimerkusi, įdūrus žvilgsnį Ervė Žonkūrui į akis.

16.

Ervė Žonkūras kalbėjo dar ilgai. Liovėsi tik tada, kai Hara Kėjus nusuko akis ir linktelėjo galva.

Tyla.

Mažumėlę tęsdamas balsius, kimiu, įprastu balsu Hara Kėjus prancūziškai tarė:

– Jei pageidautumėte, man būtų malonu jus vėl pamatyti.

Ir pirmą kartą nusišypsojo.

– Kiaušinėliai, kuriuos turite, yra žuvų kiaušinėliai ir niekam netinka – nei Dievui, nei žmonėms.

Ervė Žonkūras nudelbė akis. Priešais stovėjo arbatos puodelis. Pakėlė jį, ėmė sukioti ir atidžiai apžiūrinėti, lyg kažko ieškodamas ant spalvoto kraštelio apvado. Radęs, ko ieškojo, priglaudė prie tos vietos lūpas ir išgėrė iki dugno. Tada pastatė puodelį priešais save ir tarė:

– Žinau.

Hara Kėjus smagiai nusijuokė.

– Ir sumokėjote už juos netikru auksu?

– Sumokėjau už tą, ką pirkau.

Hara Kėjus surimtėjo.

– Išėjęs iš čia, gausite ko pageidaujate.

– O kai gyvas išsikapstysiu iš šios šalies, jūs gausite savo auksą. Prisiekiu.

Ervė Žonkūras nelaukė atsakymo. Atsistojo, žengė keletą žingsnių atbulas, paskui nusilenkė.

Prieš išeidamas spėjo pamatyti tik jos žvilgsnį – visiškai bežadį, įsmeigtą jam į akis.

17.

Po šešių dienų Takaokoje Ervė Žonkūras įsėdo į olandų kontrabandininkų laivą, kuris nugabeno jį Sabirkan. Iš ten Kinijos pasieniu nusigavo aukštyn iki Baikalo ežero, įveikė keturis tūkstančius kilometrų Sibiro žemių, perkopė Uralo kalnus, pasiekė Kijevą, nuo rytų iki vakarų traukiniu pervažiavo visą Europą ir po trijų mėnesių kelionių sugrįžo Prancūzijon. Pirmąjį balandžio sekmadienį – per pačią sumą – atsidūrė prie Lavildjė vartų. Stabtelėjo, padėkojo gerajam Dievui ir įžengė miestelin pėstute, skaičiuodamas savo žingsnius – norėjo, kad kiekvienas žingsnis turėtų savo pavadinimą ir kad niekad jų nepamirštų.

– Na ir koks tasai pasaulio galas? – paklausė Baldabju.

– Neužmatomas.

Savo žmonai Elenai dovanų parvežė šilkinę tuniką, kurios iš drovumo ji niekad neapsivilko. Jei suspausdavai ją delne, rodės, tarsi nieko jame neturėtum.

18.

Kiaušinėliai, kuriuos Ervė Žonkūras parsivežė iš Japonijos, – o jų, apkibusių šilkmedžio žievės žvynelius, buvo šimtų šimtai, – pasirodė esą visiškai sveiki. Tais metais Lavildjė apylinkėse šilko buvo priverpta nepaprastai daug ir labai gero. Įkurtos dar dvi verpyklos, ir šalia Šv. Agnietės bažnytėlės Baldabju pastatydino vienuolyną. Niekas gerai nenutuokė kodėl, bet Baldabju įsivaizdavo, kad vienuolynas turįs būti apskritas, todėl jo projektą patikėjo ispanų architektui Chuanui Benitesui, įgijusiam šiokį tokį garsą *Plaza de Toros** statybomis.

– Žinoma, tik vidury vietoj smėlio turi būti sodas. Ir, jeigu įmanoma, prie lauko durų vietoj bulių galvų – delfinų galvos.

– Delfinų, *señor*?

– Tai gal tu, Benitesai, pamiršai, kaip atrodo žuvys?

Ervė Žonkūras paskaičiavo, paskaičiavo ir pamatė, kad yra tikras turtuolis. Tada pietinėje savo valdų pusėje nusipirko trisdešimt akrų žemės ir ištisais vasaros mėnesiais mintyse planavo braižė apmatus tokio parko, kur būtų jam tyku ramu ir gera vaikštinėti. Įsivaizdavo tą parką neužmatomą, kaip pasaulio kraštą. Kiekvieną rytą traukdavo pas Verdeną ir ten klausydavos miestelio poringių arba vartydavo iš Paryžiaus gautus laikraščius. Vakarais po savo namo stogine ilgai

* Arenos *(isp.)*.

sėdėdavo šalia žmonos Elenos. Si garsiai skaitydavo knygą, ir jis jausdavosi laimingas – jam regėdavosi, kad žmonos balsas pats gražiausias pasaulyje.

1862 metų rugsėjo 4 dieną jam sukako trisdešimt treji.

It lietus sruvo prieš akis jo gyvenimas, ramūs jo vaizdai.

19.

– Neturėtum nieko bijoti.

Kadangi taip nusprendė Baldabju, Ervė Žonkūras išvyko į Japoniją pirmą spalio dieną. Perkirto Prancūzijos sieną ties Mecu, pervažiavo Viurtembergą ir Bavariją, atsidūrė Austrijoje, traukiniu nusigavo iki Vienos ir Budapešto, paskui iki Kijevo. Nujojęs arkliu du tūkstančius kilometrų Rusijos stepėmis, perkopė Uralo kalnus, keturiasdešimt dienų keliavo per Sibirą, kol pasiekė Baikalo ežerą, vietos žmonių „demonu" vadinamą. Tada Amūro upe Kinijos pasieniu plaukė iki Vandenyno, o kai jį priplaukė, Sabirko uoste laukė vienuolika dienų, kol olandų kontrabandininkų laivas nugabens jį į Terajos kyšulį vakariniame Japonijos krante. Tada pėstute, traukdamas šalutiniais keliais, perkirto Išikavos, Tojamos, Nijigatos provincijas, pasiekė Fukušimą ir nusigavo iki Širakavos miesto apylinkių; apėjo tą miestą iš rytų pusės, dvi dienas laukė juodai apsirengusio vyro, kuris užrišo jam akis ir nuvedė jį Hara Kėjaus miestelin. Kai jau galėjo atsimerkti ir pasižiūrėti, išvydo priešais save du tarnus; šie paėmė jo daiktus ir palydėjo jį iki pamiškės, o ten, parodę, kuriuo takeliu eiti, paliko vieną. Ervė Žonkūras leidosi žingsniuoti paunksne, kur medžiai dienos šviesoje visur aplink buvo pribrūkšniavę ryškių linijų. Sustojo tik tada, kai takelio pakrašty vieną mirksnį atsivėrė medžių tankmė. Maždaug už trisdešimties metrų jis pamatė ežerą, o ant to ežero kranto atsukusius jam nuga-

rą, sutūpusius ant žemės Hara Kėjų ir moterį apelsinų spalvos suknele ir palaidais ant pečių plaukais. Vos tik Ervė Žonkūras ją išvydo, ji lėtai, tik akimirką atsigręžė, bet tos akimirkos pakako, kad jųdviejų žvilgsniai susitiktų.

Jos akys nebuvo rytietiškos, o veidas atrodė it mergaičiukės.

Ervė Žonkūras vėl leidosi žingsniuoti per miško tankmę, o kai išėjo laukymėn, pamatė esąs ant ežero kranto. Už keleto žingsnių priešais jį, vienas, juodai apsirengęs, atsukęs jam nugarą, sėdėjo Hara Kėjus. Šalia jo ant žemės gulėjo palikta apelsinų spalvos suknelė ir sandalų pora. Ervė Žonkūras priėjo artyn. Tarsi iš toli atsiritusios, ežero krantan mažais koncentriškais ratilais ginė vandenį mažytėlaitės bangelės.

– Mano bičiulis prancūzas, – sušnabždėjo Hara Kėjus neatsisukdamas.

Jiedviem šalia besėdint, besišnekučiuojant ir betylint prabėgo ištisos valandos. Galop Hara Kėjus atsistojo, tą patį padarė ir Ervė Žonkūras. Prieš žengdamas takeliu niekieno nepastebėtas numetė vieną pirštinę šalia ant kranto paliktos apelsininės suknelės. Miestelį jiedu priėjo jau apytamsiais.

20.

Ervė Žonkūras viešėjo pas Hara Kėjų keturias dienas ir jam dingojosi, tarsi būtų atsidūręs karaliaus dvare. Visas miestelis gyveno tik dėl to žmogaus, ir nieko mažne nematei ką kita veikiant, tik jį saugant ir linksminant. Gyvenimas vibždėjo tylomis, bėgo paslaptingai ir lėtai, kaip urve užspeistas žvėris. Pasaulis atrodė nugrimzdęs amžių tolybėse.

Ervė Žonkūrui buvo duotas atskiras namas ir paskirti penki tarnai, sekiodavę jį visur, kur tik jis eidavo. Valgydavo vienas, paunksnėje medžio, pasipuošusio žiedais, kokių niekad nebuvo regėjęs. Dukart per dieną su savišku iškilmingumu būdavo vaišinamas arbata. Vakarais tarnai palydėdavo jį į didžiausią namo kambarį, kur grindys buvo grįstos akmenimis ir kur būdavo atliekamas maudymosi ritualas. Trys pagyvenusios moterys, išsitepusios veidus baltais dažais, pildavo ant jo vandenį ir šluostydavo jį šiltais šilkiniais rankšluosčiais. Jų rankos buvo įdiržusios, bet lengvos it plunksnelės.

Antros dienos rytą Ervė Žonkūras išvydo miestelin atjojant baltąjį, lydimą dviejų didžiulių vežimų, kurie buvo kraute prikrauti medinių dėžių. Baltasis buvo anglas. Atvyko jis čia ne pirkti, o parduoti.

– Aš parduodu ginklus, *monsieur*. O jūs?

– Aš perku. Šilkaverpius.

Vakarieniavo kartu. Anglas turėjo daug šnekos, nes jau

aštuonerius metus keliavo iš Europos į Japoniją ir atgal. Ervė Žonkūras klausėsi, klausėsi, galop paklausė:

– Pone, o ar jūs nepažįstate čia gyvenančios moters – jaunos, regis, baltaodės europietės?

Anglas valgė toliau. Jo veidas buvo abejingas.

– Japonijoje baltųjų moterų nėra. Japonijoje nėra nė vienos baltosios moters.

Jis išvyko kitą dieną, prisikrovęs vežimą aukso.

21.

Ervė Žonkūras vėl pamatė Hara Kėjų tik trečios dienos rytą. Pastebėjo, kad visi jo tarnai staiga dingo tartum burtų lazdele mostelėjus, ir po valandėlės išvydo jį ateinant. Tas žmogus, dėl kurio visa kas gyvavo šiame miestelyje, vaikštinėjo tarsi tuščiame burbule. It kažkokiu nebyliu priesaku pasauliui buvo liepta palikti šį žmogų vieną.

Jiedu sykiu nusileido kalvos šlaitu ir išėjo į progumą, kur didžiuliais žydrais sparnais dangų karpė dešimtys paukščių.

– Čionykščiai žmonės stebi, kaip jie skraido, ir pagal jų skrydį spėja savo likimą.

Tarė Hara Kėjus.

– Kai buvau berniukas, tėvas nusivedė mane į panašią vietą, įdavė rankon savo lanką ir liepė šauti į vieną iš tų paukščių. Aš iššoviau, ir didelis žydrasparnis paukštis bloškėsi žemėn kaip sunkus akmuo. Jei nori sužinoti savo ateitį, spėk ją iš strėlės skrydžio, – pasakė man tėvas.

Paukščiai skraidė lėtai, čia kilo į dangų, čia leidosi žemyn, tarsi skrupulingai stengdamiesi nutrinti dangaus mėlį savo sparnais.

Jiedu grįžo į miestelį žingsniuodami keistoje popietės šviesoje – atrodė, lyg būtų vakaras. Prie Ervė Žonkūro namų sustojo ir atsisveikino. Hara Kėjus apsisuko ir lėtai nužingsniavo keliu, nusidriekusiu palei upę. Ervė Žonkūras liko stovėti ant slenksčio. Žiūrėjo jam įkandin, palaukė, kol tas nu-

tols nuo jo per dvidešimt žingsnių, tada paklausė:

– Kada man pasakysite, kas yra toji mergaičiukė?

Hara Kėjus žingsniavo toliau lėtu, tačiau anaiptol nepavargusiu žingsniu. Aplink buvo visiškai tylu ir tuščia. Tarsi būtų galiojęs keistas priesakas: kad ir kur eitų tas žmogus, visur jį turi lydėti vienatvė – beribė ir tobula.

22.

Paskutinės dienos rytą Ervė Žonkūras išėjo iš savo namų ir ėmė klaidžioti po miestelį. Sutikti vyrai jam linkčiojo, o moterys, nuleidusios akis, šypsojosi. Pamatęs milžinišką voljerą, kuriame buvo laikoma nesuskaičiuojama galybė įvairiausių paukščių, – spektaklis, pamanė jis, – suprato esąs netoli Hara Kėjaus būsto. Hara Kėjus buvo pasakojęs, kad paukščių jis parsisiųsdinąs iš visų pasaulio kraštų. Tarp jų esą vertesnių už visą per metus Lavildjė suverpiamą šilką. Ervė Žonkūras sustojo pažiūrėti į šitą pasakišką beprotybę. Prisiminė vienoje knygoje skaitęs, kad Rytų kraštų vyrai, norėdami pagerbti savo ištikimas mylimąsias, paprastai dovanoja joms ne brangenybes, o paukščius: tik pačius rafinuočiausius, pačius gražiausius.

Hara Kėjaus būstas atrodė nelyg paskendęs tylos ežere. Ervė Žonkūras priėjo prie namo ir sustojo per keletą metrų nuo įėjimo. Durų nebuvo, ant popierinių sienų čia pasirodydavo, čia dingdavo begarsiai šešėliai. Tai niekuo nepriminė gyvenimo: jei visa tai nusakoma žodžiais, čia tiko tik vienas žodis – teatras. Nė pats nesuvokdamas, kodėl taip elgiasi, Ervė Žonkūras sustojo ir ėmė laukti. Laukė sustingęs, stovėdamas per keletą metrų nuo trobos. Per tą laiką, kurį jis skyrė likimui, iš šios keistos scenos lėtai sruvo vien šešėliai ir tyla. Paskui apsisuko ir ėmė greitai žingsniuoti namo link. Nuleidęs galvą žiūrėjo sau po kojų – taip gelbėjosi nuo minčių.

23.

Vakare Ervė Žonkūras susikrovė savo mantą. Paskui leidosi palydimas į didįjį akmenim grįstą kambarį prausimosi ritualo atlikti. Atsigulė, išsitiesė, užsimerkė ir pagalvojo apie didįjį voljerą, beprotiškos meilės uždėlį. Drėgnu audiniu kažkas užrišo jam akis. Iki šiol taip niekad nebuvo atsitikę. Nesąmoningai norėjo raištį nusiplėšti, bet kažkieno ranka sugriebė jo ranką ir sulaikė. Tai nebuvo sena senės ranka.

Ervė Žonkūras pajuto savo kūnu srūvant vandenį – pirma kojomis, paskui rankomis ir krūtine. Vanduo buvo kaip aliejus. Ir keista tyla aplinkui. Pajuto, kaip jį gobia lengvas šilkinis šydas. Ir moters rankas, švelniai glamonėjančias jo odą ir visa kita: rankas ir tą nelyginant iš oro nuaustą audinį. Gulėjo nė nekrustelėdamas, netgi tada, kai pajuto, kaip tos rankos slysta pečiais, paskui sprandu, o pirštai – šilkas ir pirštai – pasiekia jo lūpas, lysteli jas. Lėtai, tik vieną kartą, po to dingsta.

Ervė Žonkūras dar pajuto, kaip šilko šydas pakilo ir nutolo. Ir dar – tai buvo paskutinis pojūtis – pajuto, kaip kažkieno ranka atgniaužia jo delną ir kažką į jį deda.

Nejudėdamas ilgai gulėjo tyloje ir laukė. Paskui pamažu nusitraukė nuo akių raištį. Kambaryje buvo mažne tamsu, ir nieko, be jo, aplink nebuvo. Atsistojo, pasiėmė savo tuniką, kuri gulėjo sulankstyta ant grindų, užsimetė ją ant pečių, išėjo iš kambario, perėjo visą namą, susirado savo demblį ir

atsigulė. Emė stebėti virpančią dulksvą žibinto šviesą. Ir tada rūpestingai sustabdė Laiką tam laikui, kurio norėjo.

Paskui teliko padaryti vieną mažmožį – atgniaužti ranką ir pažiūrėti į laiškelį. Mažytį laiškelį.

Keletas viena ant kitos nupieštų ideogramų. Juodas rašalas.

24.

Kitą dieną, anksti ryte, Ervė Žonkūras iškeliavo. Paslėpęs tarp daiktų, išsivežė tūkstančius šilkaverpių kiaušinėlių, kitaip tariant, Lavildjė ateitį, šimtams žmonių darbo, o dešimčiai kitų – turtus. Toje vietoje, kur kelias suka į kairę, paslėpdamas amžinai už kalvos miestelio vaizdą, sustojo, nekreipdamas dėmesio į du jį lydinčius vyrus. Nusėdo nuo arklio ir valandėlę pastovėjo šalikelėj, įdėmiai žvelgdamas į namus, tarsi besiropščiančius kalvos viršūnėn.

Praėjus dar šešioms dienoms, Takaokoje Ervė Žonkūras įlipo į olandų kontrabandininkų laivą, kuris nugabeno jį į Sabirką. Iš ten Kinijos pasieniu nusigavo iki Baikalo ežero, nujojo arkliu keturis tūkstančius kilometrų Sibiro žemėmis, perkopė Uralo kalnus, pasiekė Kijevą ir, traukiniu nuo rytų iki vakarų pervažiavęs visą Europą, po tris mėnesius trukusios kelionės sugrįžo Prancūzijon. Pirmąjį balandžio sekmadienį – per pačią sumą – sustojo priešais Lavildjė vartus. Pamatė atbėgant jo pasitikti žmoną Eleną, paskui, spausdamas ją prie krūtinės, pajuto, kaip kvepia jos oda ir koks aksominis jos balsas, kai ji kartoja:

– Grįžai.

Švelniai švelniai.

– Grįžai.

25.

Lavildjė miestelyje gyvenimas tekėjo paprastai, pagal tvarkingus kasdienybės dėsnius. Ervė Žonkūro pečiai pakentė jo čiaužiojimą keturiasdešimt vieną dieną. Keturiasdešimt antrąją jis pasidavė, ištraukė kelionskrynės stalčiuką, išsiėmė Japonijos žemėlapį, išskleidė jį ir paėmė tą lapeliuką, kurį buvo ten paslėpęs prieš keletą mėnesių. Keletas viena ant kitos nupieštų ideogramų. Juodas rašalas. Atsisėdo prie rašomojo stalo ir ilgai jį apžiūrinėjo.

Baldabju susirado pas Verdeną žaidžiantį biliardą. Baldabju visada žaisdavo vienas, pats prieš save. Tai buvo keistos partijos. Sveikasis prieš luošį, taip jas vadino. Ir vieną, ir antrą smūgį suduodavo viena ranka. Tą dieną, kai luošys laimės, sakydavo jis, išvažiuosiu iš šio miesto. Tačiau metų metais luošys pralaimėdavo.

– Baldabju, turiu čia susirasti kokį žmogų, mokantį skaityti japoniškai.

Luošys į biliardo stalo kraštą stumtelėjo rutulį, kuris dukart atsimušęs sugrįžo atgal.

– Klausk Ervė Žonkūrą, tas žino viską.

– Aš? Aš nieko nesuprantu.

– Betgi tu čia esi japonas.

Sveikasis pasilenkė ties biliardo stalu ir stumtelėjęs rutulį uždirbo šešis taškus.

– Tada belieka Madam Blanš. Ji laiko audinių krautuvę

Nime. Antrame tos krautuvės aukšte yra viešnamis. Irgi jos. Turtinga ponia, be to, japonė.

– Japonė? O kaip ji čia atsidūrė?

– Jei nori ką išpešti, nieko jos neklausinėk. Po perkūnais!

Trimis paskutiniais smūgiais luošys ką tik prakišo keturiolika taškų.

26.

Savo žmonai Elenai Ervė Žonkūras paaiškino, kad turįs važiuoti į Nimą su reikalais, bet grįšiąs tą pačią dieną.

Moska gatvėje, 12 name, užlipo į antrą aukštą virš audinių krautuvės ir paklausė, kur galima rasti Madam Blanš. Laukti teko ilgai. Svetainė buvo apstatyta it seniai prasidėjusiai ir niekada nesibaigiančiai šventei. Visos merginos buvo jaunos ir visos prancūzės. Pianistas skambino melodijas, dvelkiančias Rusijos kvapais. Paskambinęs vieną kūrinį, persibraukdavo dešine ranka per plaukus ir tyliai sušnabždėdavo:

– *Voilà.* *

* Štai *(pranc.)*.

27.

Ervė Žonkūras laukė beveik dvi valandas, po to buvo palydėtas koridoriumi iki paskutinių durų.

Madam Blanš sėdėjo dideliame krėsle prie lango. Vilkėjo plonu baltut baltutėlaičiu kimono. Ant pirštų it žiedus nešiojo tamsiai mėlynas gėlytes.

– Tai negi manote esąs toks turtingas, kad galėtumėt pergulėti su manimi?

Ervė Žonkūras tebestovėjo priešais ją su skrybėle rankoje.

– Man reikia jūsų paslaugos. Nors ir už visą pasaulio auksą.

Paskui iš vidinės švarko kišenės ištraukė keturlinkai sulankstytą lapelį ir padavė jai.

– Būtinai turiu žinoti, kas čia parašyta.

Madam Blanš nė nekrustelėjo. Sėdėjo pravirom lūpom, regėjos, greit pražysiančiom šypsena.

– Prašau jus, *madame*.

Nieku gyvu ji neprivalėjo taip elgtis. Ir vis dėlto paėmė lapelį, išskleidė, pažiūrėjo. Pakėlė akis į Ervė Žonkūrą, paskui nuleido. Lėtai sulankstė lapelį. Kai pasilenkė, norėdama paduoti jam, ties krūtine lengvai prasiskleidė kimono. Ervė Žonkūras pamatė, kad po kimono ji visiškai nuoga ir kad jos oda jauna ir skaisti.

– Grįžkite, arba aš mirsiu.

Šiuos žodžius ištarė abejingu balsu, žiūrėdama Ervė Žonkūrui į akis, nei veidu, nei žvilgsniu neparodydama savo nusiteikimo.

Grįžkite, arba aš mirsiu.

Ervė Žonkūras įsikišo lapelį vidinėn švarko kišenėn.

– Dėkui.

Linktelėjo, paskui apsisuko, nužingsniavo link durų ketindamas padėti ant stalo keletą banknotų.

– Nesukite sau galvos.

Ervė Žonkūras akimirką dvejojo.

– Aš kalbu ne apie pinigus. Kalbu apie tą moterį. Pamirškite ją. Ji nemirs, ir jūs tai žinote.

Neatsigręždamas Ervė Žonkūras padėjo banknotus ant stalo, atidarė duris ir išėjo.

28.

Baldabju pasakodavo, kad pasimylėti su Madam Blanš vyrai kartais atvažiuodavo iš Paryžiaus. Grįžę sostinėn, į vakarinių kostiumų atlapą jie demonstratyviai įsisegdavo puokštelę mėlynų gėlyčių – tokių pat, kokias ji visada tarsi žiedus nešiodavo tarp pirštų.

29.

Tą vasarą pirmą kartą savo gyvenime Ervė Žonkūras nusivežė žmoną į Rivjerą. Jiedu įsikūrė porai savaičių viename Nicos viešbutyje, daugiausia užsieniečių lankomam ir pagarsėjusiam muzikos vakarais, rengiamais jo klientams. Elena buvo įsitikinusi, jog tokioje gražioje vietoje jiedviem pavyks pradėti kūdikį, kurio bergždžiai laukė metų metus. Abu nusprendė, kad jiems gimsiąs berniukas, o pavadinsią jį Filipu. Įsimaišę į aukštuomenės minią, jie santūriai prisidėdavo prie kurorto pramogų, o paskui, užsidarę viešbučio kambaryje, smagiai juokdavos iš tų keistų tipų, kurių ten sutikdavo. Vieną vakarą koncerte jie susipažino su lenku, kailių pirkliu: tas sakėsi buvęs Japonijoje.

Naktį prieš išvykstant Ervė Žonkūras dar patamsiais pabudo, atsikėlė ir priėjo prie Elenos lovos. Kai žmona atsimerkė, jis išgirdo save švelniai tariant:

– Mylėsiu tave amžinai.

30.

Rugsėjo pradžioje Lavildjė šilkininkai susirinko pasitarti, ką daryti. Vyriausybė buvo nusiuntusi į Nimą jauną biologą ir pavedusi jam ištirti, kokia gi liga užpuolusi Prancūzijoje veisiamų šilkaverpių kiaušinėlius, kad jie niekam netinkami. Biologas vadinosi Luji Pasteras. Jis dirbo su mikroskopais, pro kuriuos galėjai pamatyti tai, kas nematoma. Sklido kalbos, jog jis jau gavęs stulbinamų rezultatų. Iš Japonijos ateidavo žinių, kad ten greitai ir neišvengiamai prasidėsiąs pilietinis karas, sukurstytas jėgų, besipriešinančių įstatymui, leidžiančiam užsieniečiams įvažiuoti į šalį. Prancūzijos konsulatas, neseniai įsikūręs Jokohamoje, vieną po kitos siuntė telegramas, perspėdamas, jog kurį laiką reikėtų susiturėti nuo naujų prekybos ryšių su sala, ir kviesdamas tautiečius palaukti geresnių laikų. Daugelis garbingų Lavildjė asmenų, linkusių laikytis atsargumo ir irzliai reaguojančių į didžiules išlaidas, kurių pareikalautų slaptos kelionės į šią šalį, siūlė kurį laiką nutraukti Ervė Žonkūro keliones ir šiais metais tenkintis daugmaž patikimomis kiaušinėlių siuntomis, gaunamomis per didžiuosius importuotojus iš Vidurinių Rytų. Baldabju išklausė visus netardamas nė žodžio. Galiausiai, kai atėjo eilė jam kalbėti, jis nė neprasižiojo, tik pasidėjo savo nendrinę lazdą ant stalo ir pakėlė akis į priešais sėdintį vyrą. Ir ėmė laukti.

Ervė Žonkūras žinojo apie Pastero bandymus ir buvo pri-

siskaitęs naujienų apie tai, kas dedasi Japonijoje, bet visada susilaikydavo nuo komentarų. Mieliau leido laiką nuolat peržiūrinėdamas parko, kurį ketino įrengti apie savo namą, planus. Slaptoje rašomojo stalo kertelėje saugojo keturlinkai sulankstytą lapelį su keliom viena ant kitos juodu rašalu nupieštom ideogramom. Turėjo nemažą sąskaitą banke, gyveno ramiai ir puoselėjo viltį greitai tapti tėvu. Kai Baldabju pakėlė į jį akis, jis tarė:

– Spręsk tu, Baldabju.

31.

Ervė Žonkūras išvyko į Japoniją pirmomis spalio dienomis. Perkirto Prancūzijos sieną ties Mecu, pervažiavo Viurtembergą ir Bavariją, atsidūrė Austrijoje, traukiniu nusigavo iki Vienos ir Budapešto, paskui iki Kijevo. Nujojęs arkliu du tūkstančius kilometrų Rusijos stepėmis, perkopė Uralo kalnus, keturiasdešimt dienų keliavo per Sibirą, kol pasiekė Baikalo ežerą, vietos žmonių „paskutiniu“ vadinamą. Tada Amūro upe Kinijos pasieniu plaukė iki Vandenyno, o kai jį priplaukė, Sabirko uoste laukė dešimt dienų, kol olandų kontrabandininkų laivas nugabens jį į Terajos kyšulį vakariniame Japonijos krante. Šalį rado visą sumaišties apimtą, laukiančią karo, kuris vis neprasidėjo. Keliavo daugybę dienų, nesiimdamas įprastų atsargumo priemonių, nes visi valdžių ir sistemų kontrolės žemėlapių kontūrai, regis, buvo nusitrynę belaukiant greito sprogimo, turėjusio juos iš naujo perbraižyti. Širakavoje susitiko vyrą, turėjusį nuvesti jį pas Hara Kėjų. Po dviejų dienų žygio arkliais jiedu išvydo miestelį. Ervė Žonkūras įžengė į jį pėstute, kad žinia apie jo atvykimą nueitų pirma.

32.

Jį palydėjo į vieną nuošaliausių miestelio namų, stovinčių ant kalnelio miško pakraštyje. Ten jo laukė penki tarnai. Atidavęs jiems savo mantą, išėjo į verandą. Tolumoje, kitoje miestelio pusėje, buvo matyti Hara Kėjaus rūmai, tik truputėlį aukštesni už kitus namus, bet užtat apsupti milžiniškų kedrų, saugančių jo vienatvę. Ervė Žonkūras valandėlę stebėjo juos, tarsi iki pat horizonto nieko nebūtų buvę. Ir taip žiūrėdamas

galop

visai netikėtai

pamatė, kaip dangų virš rūmų aptemdė šimtų šimtai skrendančių paukščių, tarsi sprogimo oran išmestų skeveldrų, įvairiausių rūšių paukščių, apstulbusių, pamišusių, lekiančių iš visų pusių, čiulbančių ir klykiančių, pamatė sparnų fejerverko puokštę, šviesoje ištryškusį klegesio, spalvų ir išgąstingų garsų debesį, aukštai danguje skriejančią muziką.

Ervė Žonkūras nusišypsojo.

33.

Miestelis ėmė vibždėti kaip pamišęs skruzdėlynas: visi lakstė ir šaukė, ir žiūrėjo užvertę galvas į dangų, akimis sekdami ištrūkusius paukščius, daugelio metų savo Valdovo pasididžiavimą, dabar virtusį it kokia danguj skraidančia patyčia. Ervė Žonkūras išėjo iš savo namų ir leidosi žemyn miestelio gatve, lėtai žingsniuodamas ir be galo ramiai žiūrėdamas priešais save. Atrodė, niekas jo nemato ir, atrodė, jis irgi nieko nemato. Buvo it auksinė siūlo gija, vingiuojanti tiesiai per bepročio supinkliotus kilimo metmenis. Perėjo tiltu per upę, nusileido prie didžiųjų kedrų, įžengė jų paunksnėn ir vėl iš jos išėjo. Priešais save pamatė didžiulį voljerą plačiai atidarytais vartais ir visiškai tuščią. O priešais voljerą pamatė moterį. Ervė Žonkūras neapsižvalgė, paprasčiausiai žingsniavo toliau, lėtai, neskubėdamas, ir sustojo tik tada, kai atsidūrė priešais ją.

Jos akių forma nebuvo rytietiška, o veidas atrodė kaip mergaičiukės.

Ervė Žonkūras žengė žingsnį prie jos, ištiesė ranką ir atgniaužė. Delne gulėjo keturlinkai sulankstytas popieriaus lapelis. Ji pamatė jį, ir visas jos veidas nušvito. Padėjo savo ranką ant Ervė Žonkūro rankos, švelniai suspaudė ją, akimirką padelsė, paskui ištraukė ranką, laikydama tarp pirštų lapelį, apkeliavusį pasaulį. Vos spėjo paslėpti jį savo suknelės klostėse, kai pasigirdo Hara Kėjaus balsas.

– Sveikas atvykęs, mano bičiuli prancūze.

Jis stovėjo už kelių žingsnių. Tamsus kimono, gražiai sutimti ant sprando plaukai. Priėjo. Ėmė stebėti voljerą, pamažu apžiūrinėdamas plačiai atidarytus vartus.

– Jie grįš. Visada sunku atsispirti pagundai sugrįžti, ar ne?

Ervė Žonkūras neatsakė. Hara Kėjus pažiūrėjo jam į akis ir švelniai tarė:

– Eime.

Ervė Žonkūras nuėjo įkandin. Žengė keletą žingsnių, atsisuko į merginą ir nusilenkė atsisveikindamas.

– Tikiuosi greitai jus vėl pamatyti.

Hara Kėjus žingsniavo toliau.

– Ji nemoka jūsų kalbos.

Tarė.

– Eime.

34.

Tą vakarą Hara Kėjus pakvietė Ervė Žonkūrą į savo namus. Ten buvo keletas miestelio vyrų ir moterų, labai elegantiškai apsirengusių ir išsidažiusių veidą arba baltai, arba ryškiomis spalvomis. Buvo geriama sakė, rūkomos ilgos medinės pypkės, skleidžiančios aitraus, kvaišinančio tabako kvapą. Paskui pasirodė juokdariai, kurie linksmino svečius, mėgdžiodami žmones ir gyvulius. Be perstogės šypsodamos, trys senos moterys griežė styginiais instrumentais. Basas, juodai apsirengęs Hara Kėjus sėdėjo garbingiausioje vietoje. Šalia jo – nuostabia šilko suknia vilkinti moteris mergaičiukės veidu. Ervė Žonkūras kiurksojo priešingame, pačiame toliausiame kambario kampe: sėdėjo leipdamas nuo salsvo jį supančių moterų kvapo ir sumišęs šypsojosi vyrams, linksminantiems jį istorijomis, kurių jis nesuprato. Šimtą sykių bandė ieškoti jos akių ir šimtą sykių jos akys susitikdavo su jo akimis. Tai buvo panašu į liūdną, paslaptingą, bejėgį šokį. Ervė Žonkūras pašokdino ją labai vėlai, jau nakčia, paskui atsistojo, pasakė keletą atsiprašymo žodžių prancūziškai, šiaip ne taip atsikratė kažkokios moters, žūtbūt užsimaniusios jį palydėti, ir, skindamasis kelią per dūmų debesis ir per minią vyrų, kurie kažką jam šaukė savo nesuprantama kalba, išėjo. Prieš žengdamas pro duris paskutinį kartą žvilgtelėjo jos pusėn. Ji žiūrėjo į jį savo bežadėm akim tarsi iš amžių tolybės.

Ervė Žonkūras klaidžiojo po miestelį, kvėpdamas gaivų nakties orą, keliskart pasiklysdamas į šlaitą kylančiose gatvelėse. Grįžęs namo už popierinės sienelės pamatė siūbuojant degantį žibintą. Įėjęs vidun išvydo priešais stovinčias dvi moteris. Jauną rytietiško veido merginą, apsirengusią paprastu baltu kimono, ir *ją*. Jos akys degė karštligišku linksmumu. Nespėjus jam nė krustelėti, priėjo artyn, paėmė jo ranką, pakėlė ją sau prie veido, palietė lūpomis, paskui, stipriai ją spausdama, padėjo ant stovinčios šalia merginos delno ir kiek palaikė, kad toji ranka negalėtų pabėgti. Pagaliau ištraukė ją, žengė du žingsnius atatupsta, paėmė žibintą, valandėlę žiūrėjo Ervė Žonkūrui į akis, paskui pabėgo. Žibintas buvo apelsininės spalvos. Jis išnyko naktyje it mažytė bėganti švieselė.

35.

Ervė Žonkūras niekad nebuvo matęs tos merginos ir, po teisybei, nematė jos ir tą naktį. Tamsiame kambaryje jis pajuto jos kūno grožį, pažino jos rankas ir lūpas. Mylėjo ją valandų valandas judesiais, kokių anksčiau niekad nebuvo daręs, ir leidosi pamokomas to lėtumo, kurio nemokėjo. Tamsoje buvo vieni niekai ją mylėti ir jos nemylėti.

Apyaušriu mergina atsikėlė, apsivilko baltąjį kimono ir išėjo.

36.

Rytą Ervė Žonkūras išvydo priešais savo namą lūkuriuojantį Hara Kėjaus žmogų. Jis turėjo penkiolika šilkmedžio žievės lakštų, skersai išilgai aplipusių kiaušinėliais: mažuliukais, dramblio kaulo spalvos. Ervė Žonkūras kruopščiai apžiūrėjo kiekvieną lakštą, paskui, pasiderėjęs dėl kainos, susimokėjo aukso žvyneliais. Vis dar delsiančiam vyrui Ervė Žonkūras pasakė, kad jis norėtų susitikti su Hara Kėjumi. Vyras papurtė galvą. Iš jo mostų Ervė Žonkūras suprato, kad Hara Kėjus su savo palyda išvyko anksti ryte ir kad nežino, kada grįšiąs.

Ervė Žonkūras potekom pasileido per miestelį iki pat Hara Kėjaus rūmų, bet juose nieko daugiau nerado, tik tarnus, kurie į visus jo klausimus atsakinėjo purtydami galvą. Namai atrodė tušti. Ir kad ir kiek visur ieškojo, nors ir kaip kruopščiai apžiūrinėjo netgi pačius menkiausius daiktus, nerado nieko, kas būtų panašu į jam paliktą žinutę. Išėjęs iš rūmų, miestelin grįžo pro milžinišką voljerą. Visi vartai vėl buvo uždaryti. Viduje, atskirti nuo dangaus, skraidė šimtai paukščių.

37.

Ervė Žonkūras dar dvi dienas laukė kokio nors ženklo. Paskui išvyko.

Ir taip atsitiko, kad nepraėjus nė pusvalandžiui, kai išvyko iš miestelio, turėjo keliauti netoli nuo miško, iš kurio sklido keistas sidabrinis klegesys. Jis atpažino, kad tos tamsios, pasislėpusios tarp lapų dėmės – tai besiilsintis, didžiulis it debesis paukščių pulkas. Nieko neaiškindamas dviem palydovams, Ervė Žonkūras sustabdė arklį, išsitraukė revolverį iš už diržo ir iššovė šešis šūvius į orą. Išgąsdintas paukščių pulkas, nelyg gaisro dūmų debesis, pakilo į dangų. Ir tasai debesis buvo toks didelis, kad ir po kelių dienų kelionės galėjai jį dar matyti. Juodą dėmę danguje, teturinčią vieną tikslą – iškrikti.

38.

Po šešių dienų Takaokoje Ervė Žonkūras sėdo į olandų kontrabandininkų laivą, ir šis nugabeno jį į Sabirką. Iš ten Kinijos pasieniu nusigavo iki Baikalo ežero, nujojo keturis tūkstančius kilometrų Sibiro žemėmis, perkopė Uralo kalnus, pasiekė Kijevą, traukiniu nuo rytų iki vakarų pervažiavo visą Europą ir galiausiai po trijų mėnesių sugrįžo Prancūzijon. Pirmąjį balandžio sekmadienį – per pačią sumą – atsidūrė prie Lavildjė vartų. Sustabdė karietą ir valandėlę sėdėjo sustingęs už užtrauktų užuolaidų. Paskui išlipo ir toliau ėjo pėstute, koja už kojos, be galo pavargęs.

Baldabju paklausė, ar jis matė karą.

– Mačiau, tik ne tokį, kokį tikėjausi išvysti, – atsakė.

Naktį įslinko pas Eleną į lovą ir pamylėjo ją su tokiu nekantrumu, kad ši išsigando ir negalėjo sutramdyti ašarų. Kai jis tai pastebėjo, ji sukaupė visas jėgas ir nusišypsojo jam.

– Tai dėl to, kad esu tokia laiminga, – tyliai paaiškino.

39.

Ervė Žonkūras atidavė kiaušinėlius Lavildjė šilkininkams. Paskui daugelį dienų nebesirodė miestelyje, netgi atsisakė savo įprastų, kasdienių apsilankymų pas Verdeną. Visus apstulbinęs, pirmomis gegužės dienomis nupirko apleistus Žano Berbeko namus – to Berbeko, kuris vieną dieną liovėsi kalbėjęs ir iki savo mirties neištarė nė žodžio. Žmonės pamanė, kad jam bus šovusi į galvą mintis tuose namuose įsirengti naują laboratoriją. O jis netgi nepradėjo kuopti iš jų visokio šlamšto. Kartais nueidavo, glūdėdavo vienas kambariuose, ir niekas net nežinojo, ką jis ten veikia. Vieną dieną pasikvietė į tuos namus Baldabju.

– Gal žinai, – paklausė jį, – kodėl Žanas Berbekas liovėsi kalbėjęs?

– Šito, kaip ir daugelio kitų dalykų, jis niekad nesakė.

Buvo prabėgę daug metų, bet ant sienų tebekabojo paveikslai, o ant rankšluosčio, šalia kriauklės, stovėjo prikaistuviai. Nelinksma buvo į tai žiūrėti, ir Baldabju būtų mielai išėjęs. Bet Ervė Žonkūras it užburtas spoksojo į tas apipelijusias, negyvas sienas. Buvo aišku – jis kažko ieško.

– Gal būna, kad tavo gyvenimas taip keistai apsiverčia, jog nieko nebeturi pasakyti.

Tarė.

Baldabju nebuvo linkęs į rimtas šnekas. Jis stebeilijosi į Žano Berbeko lovą.

– O gal bet kas būtų praradęs amą gyvendamas tokiam siaubingam name.

Ervė Žonkūras ir toliau ištisomis dienomis gyveno kaip atsiskyrėlis, tik retkarčiais pasirodydamas miestelyje. Laiką leido kurdamas parko, kurį tikėjosi kada nors įrengti, planą. Primargindavo šūsnis lapų keistų piešinių, panašių į kažkokias mašinas. Vieną vakarą Elena jį paklausė:

– Kas čia?

– Voljeras.

– Voljeras?

– Taip.

– O kam jis?

Ervė Žonkūras tebesistebeilijo į piešinius.

– Nagi prileidi jį pilną paukščių, tiek, kiek tik gali, o paskui, vieną dieną, kai tau staiga kažkas pradžiugina širdį, plačiai atlapoji jo vartus ir žiūri, kaip jie skrenda.

40.

Liepos mėnesio pabaigoje Ervė Žonkūras išvažiavo su žmona į Nicą. Apsigyveno jiedu mažoje viloje, ant jūros kranto. Taip norėjo Elena, įsitikinusi, kad nuošalaus kampelio ramybė apmalšins tą liūdną nuotaiką, kuri, rodės, buvo apsėdusi jos vyrą. Tačiau jai užteko nuovokumo apsimesti, jog tokia esanti jos pačios užgaida, ir suteikti savo mylimam vyrui malonumą už tai jai atleisti.

Kartu praleido tris mažytės, niekieno nedrumsčiamos laimės savaites. Tomis dienomis, kai karštis būdavo švelnesnis, išsinuomodavo karietą ir pasidarydavo pramogą, atrasdami vis naujus, ant kalvų pasislėpusius miestelius, nuo kur jūra atsiverdavo it spalvota popierinė dekoracija. Kartais nuvažiuodavo pasiklausyti koncerto ar šiaip nukakdavo į kokį aukštuomenės pasilinksminimą. Vieną vakarą italų barono kvietimu atvyko į jo šešiasdešimtmečio garbei surengtus pietus „Šveicarijos“ viešbutyje. Visi buvo bevalgą desertą, kai Ervė Žonkūras pakėlė akis į Eleną. Ji sėdėjo kitapus stalo šalia žavaus anglų džentelmeno, kurio švarko atlape – labai keista – puikavosi mėlynų gėlyčių vainikėlis. Ervė Žonkūras matė, kaip jis pasilenkė prie Elenos ir kažką sušnabždėjo jai į ausį. Elena susijuokė nuostabiu juoku ir juokdamasi mažumėlę palenkė galvą į anglų džentelmeno pusę, netgi lengvai palietė plaukais jo petį, ir dėl to nė kiek nesutriko, o pats judesys atrodė gluminamai tikslus. Ervė Žonkūras nudelbė

akis į savo lėkštę. Jis negalėjo nepamatyti, kad jo ranka, kuri laikė suspaudusi sidabrinį šaukštelį, ėmė aiškiai drebėti.

Vėliau, rūkomajame, šlitiniuodamas nuo per daug alkoholio, Ervė Žonkūras priėjo prie vyro, kuris sėdėjo vienas prie stalo ir žiūrėjo priešais save su buka išraiška veide. Jis pasilenkė prie jo ir lėtai tarė:

– Turiu pranešti jums kai ką labai svarbaus, *monsieur*. Mes visi esame bjaurybės. Visi – žavūs ir visi – bjaurybės.

Tas vyras buvo iš Dresdeno. Pardavinėjo mėsą ir menkai suprato prancūziškai. Jis pratrūko garsiai kvatoti: kvatojo, linkčiojo galvą, regėjos, niekad nesustos.

Ervė Žonkūras su žmona išbuvo Rivjeroje iki rugsėjo pradžios. Paliko mažąją vilą su gailesčiu, nes juto, kad tarp tų sienų jiems buvo gera ir lengva mylėtis.

41.

Iš pat ankstyvo ryto pas Ervė Žonkūrą apsilankė Baldabju. Vyrai susėdo po stogine.

– Kaip parkas dar neatrodo kaži kas.

– Aš dar nepradėjau jo rengti, Baldabju.

– Ak, štai kaip.

Rytais Baldabju niekad nerūkydavo. Išsitraukė pypkę, prikimšo ir užsidegė.

– Buvau susitikęs su tuo Pasteru. Vyras ne iš kelmo spirtas. Parodė man. Jis geba atpažinti, kurie kiaušinėliai sveiki, kurie ne. Žinoma, gydyti jų nemoka, bet gali atskirti sveikuosius. Ir sako, kad tikriausiai trisdešimt procentų mūsų veisiamų kiaušinėlių – sveiki.

Patylėjo.

– Žmonės kalba, kad Japonijoj prasidėjo karas, šįsyk iš tikro. Anglai duoda ginklų vyriausybei, olandai – maištininkams. Regis, jie sutaria. Leis pirma išsitąsyti žarnas, paskui pasiims viską ir pasidalins. Prancūzijos konsulatas stebi – šitie visada tik stebi. Jie tinka tik telegramoms siuntinėti ir pasakoti jose apie žudynes ir apie it avinus pjaunamus užsieniečius.

Vėl patylėjo.

– Ar dar yra kavos?

Ervė Žonkūras įpylė jam kavos.

Tyla.

– Tie du italai, Fereris ir kitas, tie, kurie praeitais metais buvo nuvykę į Kiniją... taigi tie italai grįžo vežini penkiolika tūkstančių uncijų kiaušinėlių, gera preke, tie iš Bolė irgi jų nusipirko, sako, prekė aukščiausios kokybės. Vėl išvyksta po mėnesio... jie pasiūlė mums naudingą sandorį už garbingą kainą, vienuolika frankų už unciją, visut visutėlė apdrausta. Tai rimti vyrai, už jų pečių solidi organizacija, jie parduoda kiaušinėlius pusei Europos. Sakau tau, tai rimti vyrai.

Tyla.

– Nežinau, gal pasisektų ir mums? Su mūsų kiaušinėliais, su Pastero tyrinėjimais ir su tuo, ką galėtume nupirkti iš tų italų... Gal ir mums pasisektų. Žmonės miestelyje mala liežuviais, kad būtų kvailystė siųsti tave tenai... tos išlaidos... sako, pernelyg rizikinga, ir jie teisūs, anksčiau buvo kitaip, o dabar... dabar veik neįmanoma iš ten grįžti gyvam.

Tyla.

– Svarbiausia – jie nenori prarasti kiaušinėlių. O aš nenoriu prarasti tavęs.

Ervė Žonkūras kurį laiką stebeilijo į parką, kurio nebuvo. Paskui padarė tai, ko niekad anksčiau nebuvo daręs.

– Aš važiuosiu į Japoniją, Baldabju.

Tarė.

– Pripirksiu tų kiaušinėlių, o jei reikės, padarysiu tai už savo pinigus. Tik tu privalai nuspręsti, ar juos parduosiu jums ar kam kitam.

Baldabju šito nelaukė. Jam pasidingojo, tarytum šią partiją būtų laimėjęs luošys, paskutiniu lazdos stumtelėjimu įkirtęs rutulius į visus keturis kraštus, o geometriškai tai visiška nesąmonė.

42.

Baldabju pranešė Lavildjė šilkininkams, kad Pasteras nevertas didesnio dėmesio, kad tiedu italai jau apmulkino pusę Europos, kad Japonijoj karas baigsis iki žiemos ir kad šv. Agnietė per sapną jį klaususi, ar jie visi nesą kvailių banda. Meluoti negalėjo tik Elenai.

– Baldabju, o ar būtinai jis turi važiuoti?

– Ne.

– Tada kodėl važiuoja?

– Aš negaliu jam sutrukdyti. Ir jeigu jis nori ten važiuoti, tai aš dar labiau noriu, kad jis grįžtų.

Visi Lavildjė šilkininkai norom nenorom surinko savo dalį ekspedicijai finansuoti. Ervė Žonkūras pradėjo jai ruoštis ir pirmomis spalio dienomis buvo pasirengęs išvykti. Kaip ir anksčiau, Elena padėjo jam nieko neklausinėdama, kiek tik įmanydama gniauždama savo nerimą. Tik paskutinį vakarą, užpūtusi lempą, rado jėgų pasakyti:

– Pažadėk man, kad sugrįši.

Tvirtu, rūsčiu balsu.

Tamsoje Ervė Žonkūras atsakė:

– Pažadu.

43.

1864 metų spalio dešimtą dieną Ervė Žonkūras išvyko į savo ketvirtą kelionę Japonijon. Perkirto sieną ties Mecu, pervažiavo Viurtembergą ir Bavariją, atsidūrė Austrijoje, traukiniu nusigavo iki Vienos ir Budapešto, paskui iki Kijevo. Nujojęs arkliu du tūkstančius kilometrų Rusijos stepėmis, perkopė Uralo kalnus, pasiekė Sibirą, keturiasdešimt dienų keliavo iki Baikalo ežero, vietos žmonių „šventuoju" vadinamo. Tada Amūro upe Kinijos pasieniu plaukė iki Vandenyno, o jį pasiekęs Sabirko uoste laukė aštuonias dienas, kol atplaukęs olandų kontrabandininkų laivas nugabens jį į Terajos kyšulį vakariniame Japonijos krante. Tada raitas ant arklio šalutiniais keliais perkirto Išikavos, Tojamos, Nijigatos provincijas ir nusigavo į Fukušimą. Širakavos miestą rado pusiau apgriautą, o jo griuvėsiuose įkurdintą vyriausybės kariuomenės įgulą. Apėjęs miestą iš rytų pusės, penkias dienas bergždžiai laukė Hara Kėjaus pasiuntinio. Šeštą dieną, auštant, leidosi kalvų link, žiemių pusėn. Kišenėje teturėjo vos keletą apytikslių žemėlapių, o galvoje – žiupsnelį dar neišblėsusių prisiminimų. Dienų dienas klajojo, kol galiausiai atpažino upę, paskui mišką, po to kelią. Kelio gale išvydo Hara Kėjaus miestelį, kur viskas buvo virtę degėsiais: namai, medžiai, viskas.

Daugiau nebuvo nieko.

Nė gyvos dvasios.

Ervė Zonkūras valandėlę it suakmenėjęs žiūrėjo į tą didžiulę užgesusią gorę. Už nugaros plytėjo aštuonių tūkstančių kilometrų ilgio kelias, o priešais – ničnieko. Staiga pamatė, ką manė esant nematomą.

Pasaulio pabaigą.

44.

Ištisas valandas Ervė Žonkūras tūnojo tarp griuvėsių. Negalėjo pasijudinti iš vietos, nors žinojo, kad kiekviena čia praleista valanda jam ir visam Lavildjė miesteliui – tikra pragaištis: jis neturėjo šilkaverpių kiaušinėlių, o jei ir būtų jų suradęs, jam tebuvo likę tik pora trumpučių mėnesių, per kuriuos turėjo apkeliauti kone visą pasaulį, kol jie dar neatsivėrė ir nevirto krūva niekam nereikalingų vikšrų. Netgi viena suvėlinta diena galėjo reikšti galą. Jis tai žinojo ir vis dėlto negalėjo nė pasijudinti. Taigi laukė ir laukė, kol atsitiko kaži koks nuostabus, absurdiškas dalykas: staiga iš nebūties išniro berniūkštis. Apsimuturiavęs skudurais, jis žengė lėtai, įsmeigęs baimės kupinas akis į nepažįstamąjį. Ervė Žonkūras nė nekrustelėjo. Vaikiščias žengė dar keletą žingsnių į priekį ir sustojo. Atskirti keleto metrų, jie stovėjo ir žiūrėjo vienas į kitą. Paskui berniukas ištraukė kažką iš po skudurų, drebėdamas iš baimės priėjo prie Žonkūro ir tą kažką padavė jam. Pirštinę. Ervė Žonkūras vėl išvydo ežero krantą ir ant žemės paliktą apelsinų spalvos suknelę, ir bangeles, genančias vandenį į krantą, tarsi kieno iš toli atsiųstas. Paėmė pirštinę ir nusišypsojo berniukui.

– Tai aš, prancūzas... šilko žmogus, prancūzas, supranti?.. čia aš.

Berniukas liovėsi drebėjęs.

– Prancūzas...

Jo akys degė, bet jis juokėsi. Puolė kalbėti, mažne šaukdamas, ir bėgti, rodydamas ženklais Ervė Žonkūrui sekti paskui. Pradingo takelyje, vinguriuojančiame mišku kalnų pusėn.

Ervė Žonkūras nė nekrustelėjo. Vartė tą pirštinę rankose, tarsi ji būtų buvusi vienintelis daiktas iš pradingusio pasaulio. Žinojo, kad dabar per vėlu. Ir kad jis neturi pasirinkimo.

Tada atsistojo. Lėtai priėjo prie arklio. Įsėdo balnan. Paskui padarė keistą dalyką. Spustelėjo kulnais arklio šonus ir nujojo. Miško pusėn, paskui berniuką, kitapus pasaulio pabaigos.

45.

Jiedu keliavo dienų dienas per kalnus, šiaurės link. Ervė Žonkūras nežinojo, kur jie keliauja, bet leido berniukui vesti jį ir nieko neklausinėjo. Prajojo porą miestelių. Žmonės slėpėsi namuose. Moterys bėgo šalin. Vaikiščias linksmai, kaip pamišėlis, šaukė jų pusėn nesuprantamus žodžius. Jam buvo ne daugiau kaip keturiolika. Nesiliovė pūtęs mažos nendrinės dūdelės, iš kurios išgaudavo visų pasaulio paukščių balsus. Galėjai pamanyti, kad jis gyvena pačias gražiausias savo gyvenimo akimirkas.

Penktą dieną jiedu pasiekė kalvos viršūnę. Kelyje, besileidžiančiame į slėnį, berniukas parodė tašką. Ervė Žonkūras išsitraukė žiūronus ir pamatė kažką panašu į procesiją: ginkluotus vyrus, moteris, vaikus, vežimus, gyvulius. Visą keliu traukiantį miestelį. Ant arklio pamatė juodai apsirengusį Hara Kėjų. Už jo lingavo neštuvai, iš keturių pusių uždengti ryškių spalvų audiniu.

46.

Berniukas nusėdo nuo arklio, kažką pasakė ir dingo. Prieš išnykdamas už medžių atsisuko ir palaukė valandėlę, mėgindamas kokiu nors judesiu pasakyti, kad jųdviejų kelionė buvo labai puiki.

– Kelionė buvo nuostabi! – sušuko jam Ervė Žonkūras.

Visą dieną Ervė Žonkūras jojo iš tolo įkandin vilkstinės. Kai pamatė, kad ji ruošiasi nakties postovio, jis ir toliau traukė keliu, kol priešais atjoję du vyrai paėmė jo arklį ir mantą ir nusivedė į vieną iš palapinių. Ilgai laukė, kol pasirodė Hara Kėjus. Jis nepasisveikino. Net neatsisėdo.

– Kaip jūs čia patekote, prancūze?

Ervė Žonkūras neatsakė.

– Aš paklausiau, kas jus čia atvedė.

Tyla.

– Čia jūs nieko nepešite. Čia tik vyksta karas. Ir ne jūsų karas. Keliaukit, iš kur atkeliavęs.

Ervė Žonkūras išsitraukė mažą odinę piniginę, atidarė ją ir ištuštino ant žemės. Pabiro aukso žvyneliai.

– Karas – tai brangus žaidimas. Jums reikia manęs, man reikia jūsų.

Hara Kėjus net nežvilgtelėjo į ant žemės išbirusį auksą. Apsisuko ir nuėjo.

47.

Ervė Žonkūras praleido naktį šalia stovyklos. Niekas jo neužkalbino, niekas, regis, nematė. Žmonės miegojo ant žemės, prie laužų. Stovėjo tik dvi palapinės. Prie vienos iš jų Ervė Žonkūras išvydo tuščius neštuvus: ant kiekvieno iš keturių kampų kabojo po narvelį – su paukščiais. Narvelių grandinėlės buvo nukabinėtos auksiniais varpeliais. Jie tyliai, švelniai skimbčiojo dvelkiant lengvam nakties vėjeliui.

48.

Pabudęs išvydo miestelį, besirengiantį kelionėn. Palapinių jau nesimatė. Tik neštuvai. Jie buvo atviri. Žmonės lipo į vežimus tylėdami. Atsikėlė, ilgai žvalgėsi aplink, bet visos akys, su kuriomis susidurdavo jo žvilgsnis, buvo rytietiškos formos. Žmonės greitai nudelbdavo jas žemėn. Matė ginkluotus vyrus ir neverkiančius vaikus. Matė bežadžius veidus, kokie būna bėgančių žmonių veidai. O šalikelėj pamatė medį ir ant medžio šakos pakartą jį atlydėjusį vaikinuką.

Ervė Žonkūras priėjo prie medžio ir kurį laiką stovėjo ir žiūrėjo kaip užhipnotizuotas. Paskui atnarpliojo prie jo pririštą virvę, paėmė vaikinuko kūną, paguldė jį ant žemės ir atsiklaupė šalia. Negalėjo atitraukti akių nuo to veido. Todėl nematė, kaip miestelis leidos į kelią, tik išgirdo iš tolo iki jo atsklindant procesijos, kopiančios į kalniuką, aidesį. Nepakėlė akių netgi tada, kai išgirdo Hara Kėjų, stovintį už poros žingsnių nuo jo, klausiant:

– Ar žinote, kad Japonija labai sena šalis? Ir kad jos įstatymas labai senas? Jis skelbia, kad yra dvylika nusikaltimų, už kuriuos leidžiama bausti žmogų mirtimi. Vienas iš tokių nusikaltimų – nešti meilės žinutę nuo savo ponios.

Ervė Žonkūras nenuleido akių nuo nužudyto vaikinuko veido.

– Jis nenešė jokios meilės žinutės.

– Jis *pats* buvo toji meilės žinutė.

Ervė Žonkūras pajuto, kaip kažkas spaudžia jam sprandą ir lenkia jo galvą prie žemės.

– Tai šautuvas, prancūze. Prašau nekelti akių.

Ervė Žonkūras suprato ne iškart. Paskui pro bėgančios procesijos žingsnių trepenimą išgirdo pamažu pamažu artėjant auksinį tūkstančių varpelių skimbčiojimą, ir nors tematė priešais akis juodą žemę, įsivaizdavo tuos švytuojančius it laikrodžio švytuoklė neštuvus ir beveik matė, kaip jie metras po metro kopia keliu, kaip lėtai, bet nepermaldaujamai artėja, matė, kaip tie garsai juos neša, kaip jie eina vis garsyn ir garsyn, pasidaro nepakeliamai garsūs ir vis artėja, regis, jie taip arti, kad jį tuojau irgi palies tasai auksinis gaudesys, kuris šit jau priešais jį, dabar, kaip tik šią akimirką, priešais jį.

Ervė Žonkūras vėl pakėlė galvą.

Aplink neštuvus – nuostabūs audiniai, šilkas, tūkstantspalvis, oranžinis, baltas, auksinis, sidabrinis, ir jokio tarpelio šitam nuostabiam lizde, tik spalvų, banguojančių ore, šlamesys: neperprantamų, lengvesnių už pūką.

Ervė Žonkūras neišgirdo sprogimo, sudaužiusio jo gyvenimą. Tik pajuto tuos garsus tolstant, šautuvo vamzdį atsitraukiant nuo jo sprando ir Hara Kėjaus balsą tyliai sakant:

– Keliaukite iš čia, prancūze. Ir niekad daugiau negrįžkite.

49.

Kelyje jokio garso, tik tyla. Ir berniuko kūnas ant žemės. Ir klūpantis vyras. Kol užges paskutinis dienos blyksnis.

50.

Ervė Žonkūrui prireikė vienuolikos dienų nusigauti iki Jokohamos. Papirkęs vieną japonų tarnautoją, įsigijo šešiolika kartoninių dėžučių kiaušinėlių, išaugintų salos pietuose. Suvyniojo juos į šilkinį audinį, sudėjo į keturias medines apskritas dėžes ir sandariai jas uždarė. Jam pavyko įsėsti į laivą, plaukiantį žemynan, ir pirmomis kovo dienomis pasiekti Rusijos krantus. Išsirinko kelią labiau į žiemius, ieškodamas šaltesnių vietų, kad sustabdytų kiaušinėlių vystymąsi ir atitolintų atsivėrimo laiką. Sparčiu žygiu įveikė keturis tūkstančius kilometrų Sibiro žemėmis, perkopė Uralo kalnus ir atvyko į Sankt Peterburgą. Nežmoniškai brangiai nusipirko keletą centnerių ledo ir kartu su kiaušinėliais pakrovė jį į prekinio laivo, plaukiančio tiesiai į Hamburgą, triumą. Kol pasiekė Hamburgo uostą, praėjo šešios dienos. Iškrovęs iš laivo savo keturias medines apskritas dėžes, įsėdo į greitąjį traukinį, važiuojantį į pietus. Po vienuolika valandų trukusios kelionės, vos išvažiavęs iš miestelio, vadinamo Eberfeldu, traukinys sustojo pasipildyti vandens atsargų. Ervė Žonkūras apsižvalgė aplink. Virš kviečių laukų žalumos ir viso pasaulio tviskuliavo karšta vasaros saulė. Priešais jį sėdėjo rusų pirklys: buvo nusimovęs batus ir dabar vėdavosi paskutiniu vokiško laikraščio puslapiu. Ervė Žonkūras atidžiau įsižiūrėjo į jį. Pamatė prakaito dėmes ant marškinių ir lašus, nubėrusius jam kaktą ir kaklą. Rusas kažką pasakė juokdamasis. Ervė Žonkūras

jam šyptelėjo, atsistojo, pasiėmė savo mantą ir išlipo iš traukinio. Vėl įlipo, bet į paskutinį vagoną, kur tarp ledo gabalų buvo gabenama šaldyta žuvis ir mėsa. Vanduo kliokė tarsi iš tūkstančio sviedinių suvarpyto puskubilio. Jis atidarė dureles, įlipo į vagoną, vieną po kitos paėmė apskritas medines dėžes, išnešė jas laukan ir padėjo ant žemės, šalia bėgių. Paskui uždarė dureles ir valandėlę palaukė. Kai traukinys jau buvo pasirengęs išvykti, žmonės ėmė šaukti, kad jis greičiau liptų į traukinį. Jis atsakė purtydamas galvą ir mostelėdamas ranka. Matė, kaip traukinys pamažu tolsta, paskui visai išnyksta. Palaukė, kol visai negirdės jokio bildesio. Tada pasilenkė prie vienos iš medinių dėžių, nudaužė antspaudus ir atidarė. Tą patį padarė su visom trim dėžėm. Lėtai, kruopščiai.

Milijonai vikšrų. Negyvų.

Buvo 1865 metų gegužės šešta diena.

51.

Ervė Žonkūras pasirodė Lavildjė po devynių dienų. Žmona Elena iš tolo pamatė karietą, važiuojančią aukštyn medžiais apsodinta vilos alėja. Ji tarė sau: laikykis, neverk ir niekur nebėk.

Nulipo iki laukujų durų, atidarė jas ir sustojo ant slenksčio.

Ervė Žonkūrui privažiavus arčiau, nusišypsojo. Jis suspaudė ją glėbyje ir tyliai paprašė:

– Prašau tave, pasilik su manimi.

Naktį jiedu išsėdėjo iki vėlumos ant pievelės, priešais namą. Elena papasakojo Lavildjė naujienas ir apie mėnesius, praėjusius belaukiant, ir apie paskutines dienas – pačias siaubingiausias:

– Tu buvai miręs.

Tarė ji.

– Ir pasaulyje man jau nebuvo nieko gražaus.

52.

Lavildjė fermose žmonės žiūrėjo į lapais apsipylusius šilkmedžius ir regėjo savo žlugimą. Baldabju buvo nusipirkęs keletą partijų kiaušinėlių, bet vikšrai nusigaluodavo vos tik išvydę šviesą. To žaliavinio šilko, kurio pavykdavo gauti iš kelių likusių gyvų partijų, vos užteko aprūpinti darbu dvi iš septynių miestelio verpyklas.

– Gal turi kokių minčių? – paklausė Baldabju.

– Vieną, – atsakė Ervė Žonkūras.

Kitą dieną pranešė, kad šią vasarą apie savo namą ketinąs pradėti rengti parką. Miestelyje pasamdė dešimtis vyrų ir moterų. Jie išrovė medžius ant kalvų ir jas aplygino, kad nebūtų taip statu leistis į slėnį. Iš medžių ir pinučių privingiavo ant žemės lengvų, permatomų labirintų. Iš įvairiausių gėlių užveisė sodus, kurie, nelyginant progumos, netikėtai atsiverdavo vidury beržų giraičių. Iš upės atvedė vandenį ir paleido jį kristi vis žemyn ir žemyn, iš vieno fontano į kitą, iki pat parko vakarinės dalies pakraščio, kur jis sutekėdavo į mažytį ežerą, iš visų pusių pievų apsuptą. Pietų pusėje, tarp citrinmedžių ir alyvmedžių, iš medžio ir geležies įrengė didžiulį voljerą, panašų į ore kybantį nėrinį.

Dirbo triūsė keturis mėnesius. Rugsėjo pabaigoje parkas buvo baigtas. Lavildjė niekas dar nebuvo nieko panašaus matęs. Žmonės kalbėjo, kad Ervė Žonkūras parkui išleidęs visas savo santaupas. Taip pat kalbėjo, kad iš tos Japonijos grį-

žęs kitoks, galbūt sergantis kokia liga. Kalbėjo, esą kiaušinėlius pardavęs italams ir dabar turįs kalnus turtų auksu, paslėptų Paryžiaus bankuose. Dar kalbėjo, kad be to parko šiais metais visi tikriausiai būtų išmirę badu. Vieni sakė, kad jis sukčius. Kiti – kad šventasis. Dar kiti pridurdavo: jam kažkas yra, jis tarsi nešiojasi ant kupros kokią nelaimę.

53.

Apie savo kelionę Ervė Žonkūras papasakojo tik tiek, kad viename miestelyje netoli Kelno kiaušinėliai atsivėrę ir kad to miestelio vardas Eberfeldas.

Praėjus keturiems mėnesiams ir trylikai dienų po sugrįžimo, Baldabju atsisėdo priešais jį ant ežero kranto pačiam vakariniam parko pakrašty ir tarė:

– Šiaip ar taip, dabar ar vėliau, vis tiek turėsi kam nors papasakoti teisybę.

Ištarė tyliai, įsitempęs, nes netikėjo, kad teisybė kada nors būtų kam pravertusi.

Ervė Žonkūras pažvelgė į parką.

Buvo ruduo, visur tvyrojo neryški šviesa.

– Pirmą kartą, kai pamačiau Hara Kėjų, jis buvo apsivilkęs tamsia tunika ir sustingęs, sukryžiavęs kojas sėdėjo kambario kampe. Išsitiesusi šalia jo, padėjusi galvą jam ant kelių, gulėjo moteris. Jos akys nebuvo rytietiškos, o veidas atrodė kaip mergaičiukės.

Baldabju išklausė tylėdamas viską iki galo, iki Eberfeldo traukinio.

Jis nieko negalvojo.

Klausėsi.

Jam pasidarė skaudu, kai pasakojimo gale išgirdo Ervė Žonkūrą švelniai sakant:

– Aš netgi niekad negirdėjau jos balso.

O po valandėlės:
– Tai keista kančia.
Švelniai.
– Mirti iš ilgesio dėl kažko, ko niekad jau nepatirsi.
Žingsniuodami vienas šalia kito, ėmė kopti parko kalnelin. Baldabju nieko daugiau nepasakė, tik vienu metu:
– Bet kodėl, po perkūnų, taip baisiai šalta?
Paklausė.

54.

Naujųjų – 1866-ųjų – metų pradžioje Japonija oficialiai leido išvežti iš šalies šilkaverpių kiaušinėlius.

Per kitą dešimtmetį Prancūzija įsiveš iš Japonijos kiaušinėlių už dešimt milijonų frankų.

Beje, nuo 1869 metų, atidarius Sueco kanalą, pasiekti Japoniją galėjai per dvidešimt dienų, o grįžti iš jos – mažiau nei per dvidešimt.

1884 metais prancūzui, pavarde Šardonė, bus išduotas patentas gaminti dirbtinį šilką.

55.

Praėjus pusei metų po grįžimo į Lavildjė, Ervė Žonkūras gavo paštu garstyčių spalvos voką. Atplėšęs jį, viduje rado septynis popieriaus lapus, primargintus tankia, dailia rašysena: juodu rašalu, japoniškom ideogramom. Be pavardės ir adreso, ant voko daugiau nebuvo nė vieno žodžio, parašyto lotyniškomis raidėmis. Pagal ženkliukus galėjai numanyti, kad laiškas atėjo iš Ostendės.

Ervė Žonkūras vartė lapus ir ilgai juos apžiūrinėjo. Jie panėšėjo į katalogą, mažyčių paukštelių pripėduotą ir kokio nors pedantiško pamišėlio sudarytą. Negalėjai nesistebėti, kai pagalvodavai, jog iš tikro tai yra ženklai, sudegusio balso plėnys.

56.

Savaičių savaites Ervė Žonkūras sulenktą perpus laišką nešiojosi su savimi įsikišęs kišenėn. Jeigu persivilkdavo kostiumu, laišką padėdavo į naują vietą. Niekad neišskleisdavo jo ir nepažiūrėdavo į jį. Kartkartėm kalbėdamasis su pusininku ar sėdėdamas verandoje ir laukdamas pietų čiuopdavo jo lapus pirštais. Vieną vakarą ėmė įdėmiai jį tyrinėti prieš lempos šviesą savo kabinete. Permatomi paukštelių pėdsakai prabilo dusliu balsu. Jie bylojo kažką visiškai nereikšminga, o gal kažką, kas gali išklibinti visą žmogaus gyvenimą: to negalėjai žinoti, ir ta mintis Ervė Žonkūrui patiko. Jis išgirdo Elenos žingsnius. Padėjo laišką ant stalo. Ji priėjo ir, kaip ir kiekvieną vakarą prieš eidama į savo kambarį, norėjo jį pabučiuoti. Kai pasilenkė, jos naktiniai baltiniai ant krūtinės truputį prasiskleidė. Ervė Žonkūras pamatė, kad po baltiniais ji niekuo daugiau neapsivilkus ir kad jos krūtys mažos ir skaisčios kaip mergaičiukės.

Keturias dienas gyveno kaip gyvenęs, visiškai nekeisdamas santūraus savo dienų ritualo. Penktos dienos rytą apsivilko pilku elegantišku kostiumu ir išvažiavo į Nimą. Pasakė grįšiąs dar su šviesa.

57.

Moska gatvėje, 12 name, viskas atrodė kaip ir prieš trejus metus. Šventė dar nebuvo pasibaigusi. Visos merginos buvo jaunos ir visos prancūzės. Pianistas tyliai skambino melodijas, dvelkiančias Rusijos kvapais. Gal jį kankino senatvė, gal koks niekingas skausmas: baigęs skambinti, dabar jau nepersibraukdavo dešine ranka per plaukus ir tyliai nešnabždėdavo:

– *Voilà*.

Sėdėdavo nebylus ir suglumęs žiūrėdavo į savo rankas.

58.

Madam Blanš priėmė jį netardama nė žodžio. Juodi blizgantys plaukai, tobulas rytietiškas veidas. Ant pirštų nelyginant žiedai – mėlynos gėlytės. Ilga, balta, mažne permatoma suknelė. Basos kojos.

Ervė Žonkūras atsisėdo priešais ją. Išėmė iš kišenės laišką.

– Ar dar prisimenate mane?

Madam Blanš vos vos linktelėjo galvą.

– Man vėl reikia jūsų pagalbos.

Padavė jai laišką. Ji neturėjo jokios priežasties jo imti, bet paėmė ir išskleidė. Vieną po kito apžiūrėjo septynis lapus, paskui pakėlė akis į Ervė Žonkūrą.

– Man nepatinka šita kalba, *monsieur*. Noriu ją užmiršti, noriu užmiršti ir tą šalį, ir savo gyvenimą ten, ir visa kita.

Ervė Žonkūras tebesėdėjo nejudėdamas, gniauždamas rankomis krėslo alkūnramsčius.

– Perskaitysiu šį laišką dėl jūsų. Aš padarysiu tai. Ir neimsiu pinigų. Bet noriu, kad man pažadėtumėte: niekad nebegrįžkite čionai ir nieko daugiau neprašykite.

– Pažadu jums, *madame*.

Pažiūrėjo jam tiesiai į akis. Paskui nuleido žvilgsnį ties pirmuoju laiško puslapiu, parašytu ant ryžių popieriaus. Juodu rašalu.

– *Mano mylimas pone*

Perskaitė

– *nebijok, nejudėk, nekalbėk, niekas mūsų nematys.*

59.

Būk taip, aš noriu į tave žiūrėti, aš tiek į tave prisižiūrėjau, bet tu buvai skirtas ne man, o dabar tu esi mano, nesiartink, prašau tave, sėdėk kaip sėdėjęs, mes turime vien mudviem skirtą naktį, ir aš noriu žiūrėti į tave, tokio tavęs aš dar nesu mačiusi, tavo kūnas, tavo oda skirti vien man, užsimerk ir glamonėk save, prašau,

skaitė Madam Blanš, o Ervė Žonkūras klausėsi,
neatsimerk, jei gali, ir glamonėk save, tavo rankos tokios gražios, apie jas tiek svajojau, kad dabar noriu jas matyti, man taip patinka į jas žiūrėti, kai jos glamonėja tavo odą, glamonėk ir toliau, neatsimerk, aš esu čia, niekas mūsų nematys, aš esu prie tavęs, glamonėk save, mylimas mano valdove, glostyk savo lytį, prašau tave, glostyk švelniai švelniai,

ji sustojo. Skaitykite toliau, prašau jus, tarė jis,
kokia graži tavo ranka ant tavo lyties, nesustok, man patinka žiūrėti į ją ir į tave, mylimas mano valdove, neatsimerk, dar ne, nebijok, aš esu šalia, girdi? Aš esu čia, galiu tave paliesti, tai šilkas, ar jauti? Tai mano suknelės šilkas, neatsimerk, ir mano oda bus tavo,

perskaitė, skaitė tyliai, moters-vaiko balsu,
mano lūpos bus tavo, pirmą kartą paliesiu tave savo lūpomis, ir tu nežinosi kur, tik vienusyk pajusi ant savo kūno mano lūpų šilumą, tu nežinosi kur, jei neatsimerksi, neatsimerk, tu pajusi mano lūpas nežinia kur, staiga pajusi,

jis klausėsi nejudėdamas, iš jo pilko kostiumo kišenėlės kyšojo balta švari nosinė,
gal ant savo akių, aš prispausiu savo lūpas prie tavo vokų ir blakstienų, tu pajusi, kaip karštis plūsta tau į galvą, o mano akys – į tavo akis, o gal aš palytėsiu tavo lytį, prisiliesiu savo lūpom prie jos ir, pamažu braukdama ja žemyn, prasimerksiu,
skaitė ji, palenkusi galvą ties lapais, pirštų galais lėtai lytėdama savo kaklą,
aš leisiu tavo lyčiai atverti man burną, prasiskverbti tarp mano lūpų, prisispausti prie mano liežuvio, mano seilės nudryks tavo oda iki pat tavo rankos, mano bučinys ir tavo ranka – abu sumišai ant tavo lyties,
jis klausėsi įdūręs akis į sidabrinį tuščią ant sienos kabantį paveikslo rėmą,
paskui galop pabučiuosiu tavo širdį, nes noriu tavęs, įkąsiu odą, kuri kilsnojasi ant tavo širdies, nes geidžiu tavęs, ir kai tavo širdis bus tarp mano lūpų, tu tapsi mano, iš tikro mano, amžinai, jei netiki, tai atsimerk, mylimas mano valdove, ir pažiūrėk į mane, aš esu čia, ar kas galės kada nors ištrinti šią akimirką ir šitą mano kūną, kurio jau nedengia šilkas, tavo rankos, kurios jį liečia, tavo akys, kurios žiūri į jį,
skaitė ji, dabar jau palinkusi prie lempos, šviesa peršvietė lapus ir kiaurai jos permatomą suknelę,
tavo pirštai mano lytyje, tavo lūpos ant mano lūpų, tu slysti po manimi ir suimi mano klubus, ir pakeli mane, ir leidi man slysti ant tavo lyties, švelniai švelniai, ar kas galėtų visa tai ištrinti, tave, lėtai judantį manyje, tavo rankas ant mano veido, tavo pirštus mano burnoje, tą malonumą tavo akyse, tavo balsą, tu judi lėtai, ir man beveik skauda, mano malonumą, mano balsą,
jis klausėsi, vieną akimirką atsigręžė pažiūrėti į ją, pamatė, norėjo nuleisti akis, bet negalėjo,

mano kūnas ant tavo kūno, tavo strėnos, kurios kelia mane, tavo rankos, kurios manęs nepaleidžia, manyje plakasi džiai, įniršis ir švelnumas, aš matau, kaip tavo akys ieško mano akių, jos nori žinoti, kiek gali mane skaudinti, kiek nori, mylimas mano valdove, galo nėra, tai negali baigtis, ar nematai? Niekas niekada negalės ištrinti šios akimirkos, tu amžinai atmetinėsi galvą atgal šaukdamas, aš amžinai užmerksiu akis, leisdama kristi ašarom nuo blakstienų, mano balso tavyje, tavo brutalaus spūdžio, jau nėra laiko pabėgti nei jėgų priešintis, ši akimirka turėjo būti, ši akimirka yra, patikėk manimi, mylimas mano valdove, ir ši akimirka bus dabar ir visados, ji bus amžinai,

perskaitė, tarsi baigė vynioti balso giją, paskui sustojo.

Lape, kurį laikė rankoje, nebuvo kitų ženklų: šis buvo paskutinis. Bet kai ji apvertė lapą, norėdama jį padėti, kitoj pusėj pamatė dar keletą ženklų, kruopščiai išvedžiotų juodu rašalu balto puslapio viduryje. Pakėlė žvilgsnį į Ervė Žonkūrą. Jo akys įtemptai žiūrėjo į ją, ir ji suprato, kad tos akys be galo nuostabios. Vėl nukreipė žvilgsnį į lapą.

– Mudu niekad daugiau nesusitiksime, mano valdove.

Perskaitė.

– Mes padarėme tai, kas buvo skirta, ir jūs tai žinote. Patikėkite manimi: mes tai padarėme amžinai. Mano saugojamas tausokite savo gyvenimą. Ir jei tai naudinga jūsų laimei, nedvejokite nė akimirkos ir pamirškite tą moterį, kuri dabar, be gailesčio, taria jums sudie.

Kurį laiką žiūrėjo į lapą, paskui padėjo jį šalia savęs ant kitų, ant šviesaus medžio staliuko. Ervė Žonkūras nė nekrustelėjo. Tik nusuko galvą ir nuleido akis. Stebeilijo į savo kairės kojos kelnių klostę, vos vos matomą, bet tobulą, nepriekaištingą nuo pat kirkšnies iki kelio.

Madam Blanš atsistojo, pasilenkė prie lempos ir užpūtė ją. Teliko švyksoti tik maža švieselė, prasiskverbusi į kamba-

rį pro langą iš svetainės. Ji priėjo prie Ervė Žonkūro, nusimovė nuo piršto mėlynų gėlyčių žiedą ir padėjo prie jo. Paskui perėjo kambarį, atidarė sienoje slaptas dažytas dureles ir dingo, palikusi jas mažumėlę praviras.

Ervė Žonkūras ilgai sėdėjo keistoje prieblandoje, vartydamas tarp pirštų mėlynų gėlyčių žiedą. Iš svetainės sklido pavargusio pianino garsai: jie tarsi tirpdė laiką, vos galėjai jį atpažinti.

Pagaliau atsistojo, priėjo prie šviesaus medžio staliuko, susirinko visus septynis ryžių popieriaus lapus. Perėjo kambarį ir, nė neatsigręždamas į praviras dureles, išėjo laukan.

60.

Likusius metus Ervė Žonkūras nugyveno tyrai ir paprastai, kaip žmogus, kuriam nieko nebereikia. Jis leido dienas ramiai, tausodamas savo jausmus. Lavildjė žmonės vėl ėmė juo žavėtis – jiems atrodė, kad būtent *taip*, o *ne kitaip* žmogus turįs gyventi pasaulyje. Jie kalbėjo, kad toks jis buvęs ir jaunystėje, dar prieš Japoniją.

Kartu su žmona Elena įprato kiekvienais metais kur nors keliauti. Jiedu pamatė Neapolį, Romą, Madridą, Monaką, Londoną. Vienais metais nusigavo net iki Prahos, kur viskas jiems atrodė kaip teatras. Keliaudavo nepaisydami nei laiko, nei programų. Viskas juos stebindavo, o slapčiomis – netgi jų meilė. Kai imdavo ilgėtis tylos, grįždavo į Lavildjė.

Jei kas būtų Ervė Žonkūro paklausęs, jis būtų atsakęs, kad jiedu taip gyvensią amžinai. Jis tarsi nešiojosi savyje nedrumsčiamą ramybę žmonių, kurie jaučiasi esą savo vietoje. Kartais, vėjuotomis dienomis, nusileisdavo per parką iki ežero ir ten, ant kranto, pratūnodavo ištisas valandas, žiūrėdamas, kaip raukšlėjasi vandens paviršius, sudarydamas netikėčiausias figūras, retkarčiais sublyksinčias čia viename ežero šone, čia kitame. Vienas buvo tik vėjas, nors pažvelgęs į vandens veidrodį būtum pamanęs, kad tų vėjų tūkstančiai. Jie pūtė iš visur. Tikras spektaklis. Lengvas ir nepaaiškinamas.

Kartais, vėjuotomis dienomis, Ervė Zonkūras nusileisdavo iki ežero ir išbūdavo kiauras valandas žiūrėdamas į jį, nes jam atrodydavo, kad jis regi ant vandens nupieštą lengvą ir nepaaiškinamą reginį – savo gyvenimą.

61.

1871 metų birželio šešioliktąją galiniame Verdeno kavinės kambaryje, mažumėlę prieš vidurdienį, luošiui pavyko pačiu netikėčiausiu smūgiu pataikyti į visus keturis kraštus. Baldabju tebestovėjo pasilenkęs ties stalu, vieną ranką laikydamas už nugaros, kita spausdamas biliardo lazdą. Netikėjo savo akimis.

– Nagi, nagi.

Atsitiesė, padėjo lazdą ir išėjo neatsisveikinęs. Po trijų dienų išvažiavo. Dvi savo verpyklas padovanojo Ervė Žonkūrui.

– Baldabju, aš nenoriu nė girdėti apie šilką.

– Tai parduok jas, kvaily.

Niekam nepavyko išpainioti, kur velnias jį išdangino. Ir ko išdangino. Jis tik drėbtelėjo kažkokį žodelį apie šv. Agnietę, bet niekas jo iš tikrųjų nesuprato.

Išvykimo dieną Ervė Žonkūras kartu su Elena palydėjo jį iki pat Avinjono geležinkelio stoties. Turėjo su savim tik vieną lagaminą – tai irgi beveik nepaaiškinama. Pamatęs traukinį, sustojusį prie perono, padėjo lagaminą ant žemės.

– Kadaise pažinojau vieną tipą, kuris pats susikonstravo visą geležinkelį.

Tarė.

– O gražiausia, kad padarė jį tiesut tiesutėlį, šimtus kilometrų be jokio vingio. Buvo kažkokia priežastis, bet aš ją pamiršau. Žmonės visada pamiršta priežastis. Na, tiek to. Sudie.

Tikrai, jis nebuvo rimtų šnekų varinėtojas. O juk atsisveikinimas – rimta šneka.

Jiedu pamatė, kaip jis ir jo lagaminas tolsta, tolsta amžinai.

Tada Elena pasielgė keistai. Atsiplėšė nuo Ervė Žonkūro ir nubėgo paskui Baldabju, norėdama jį pasivyti. Paskui stipriai suspaudė jį glėbyje ir, nepaleisdama jo, pratrūko garsiai raudoti.

Elena niekad neverkdavo.

Ervė Žonkūras pardavė abi verpyklas už juokingą kainą Mišeliui Larjo, tokiam šauniam vyrui, kuris dvidešimt metų lošdavo domino kiekvieną šeštadienio vakarą su Baldabju ir kiekvieną kartą – koks neišklibinamas nuoseklumas! – jam pralošdavo. Jis turėjo tris dukteris. Pirma buvo vardu Floransa, antra – Silvija, bet trečia – Agnietė.

62.

Dar po trejų metų, 1874-ųjų žiemą, Elena susirgo smegenų karštine, kurios joks gydytojas nemokėjo nei paaiškinti, nei gydyti. Mirė kovo pradžioje, lietingą dieną.

Tyliai jos palydėti bulvaru, vedančiu į kapus, susirinko visas Lavildjė miestelis. Elena buvo santūri moteris, niekada nesėjusi aplink save skausmo.

Ervė Žonkūras liepė iškalti ant jos kapo tik vieną žodį

*Hélas.**

Visiems padėkojo, šimtą sykių pakartojo, kad jam nieko nereikia, ir grįžo namo. Dar niekad namai neatrodė tokie dideli ir niekad – toks nenuspėjamas jo likimas.

Kadangi didžiai liūdėti jam buvo nebūdinga, jis susitelkė ties tuo, kas dar buvo likę iš jo gyvenimo, ir vėl ėmė juo rūpintis, kaip sodininkas pasirūpina savo sodu jau kitą rytą po audros.

* Deja *(pranc.)*.

63.

Praėjus dviem mėnesiams ir vienuolikai dienų po Elenos mirties, Ervė Žonkūras nuėjo į kapines ir šalia rožių, kurių jis padėdavo kiekvieną savaitę ant žmonos kapo, rado vainikėlį iš mėlynų gėlelių. Pasilenkė, norėdamas atidžiau į jas pažiūrėti, ir taip ilgai išbuvo tokia poza, kad iš tolo atsitiktiniams liudininkams ji būtų pasirodžiusi keista, gal net juokinga. Grįžęs namo nėjo dirbti į parką, kaip buvo pratęs, bet pasiliko kabinete ir ėmė mąstyti. Kiauras dienas mąstė ir mąstė. Nieko daugiau neveikė.

64.

Moska gatvėje, 12 name, rado siuvėjo ateljė. Jam buvo paaiškinta, kad Madam Blanš jau seniai čia negyvenanti. Dar sužinojo, jog ji persikraustė į Paryžių ir tapo kažkokio žymenybės, gal net politiko, meilužė.

Ervė Žonkūras iškeliavo į Paryžių.

Šešias dienas ieškojo, kur ji gyvena. Nusiuntė žinutę, prašydamas leisti ją aplankyti. Ji atsakė lauksianti jo kitą dieną, ketvirtą valandą. Nurodytu laiku užlipo į trečią rūmų, stovinčių Kapucinų bulvare, aukštą. Duris atidarė kambarinė. Palydėjo į svetainę, paprašė sėstis. Pasirodė Madam Blanš, apsivilkusi labai elegantiška, labai prancūziška suknele. Plaukus buvo paleidusi ant pečių pagal to laiko Paryžiaus madą. Ant pirštų nebebuvo mėlynų gėlių žiedų. Tylėdama atsisėdo priešais Ervė Žonkūrą ir ėmė laukti.

Jis pažiūrėjo jai į akis. Bet taip, kaip pažiūrėtų vaikas.

– Tą laišką parašėte jūs, ar ne?

Paklausė.

– Elena prašė parašyti, ir jūs parašėte.

Madam Blanš sėdėjo nejudėdama, nenuleisdama akių, nė vienu judesiu neparodydama, kad yra nustebusi.

Paskui tarė:

– Ne, parašiau jį ne aš.

Tyla.

– Šį laišką parašė Elena.

Tyla.

– Kai atėjo pas mane, jau buvo parašiusi. Paprašė perrašyti jį japoniškai. Ir aš perrašiau. Tokia yra teisybė.

Tą akimirką Ervė Žonkūras suprato, kad girdės šiuos žodžius visą gyvenimą. Atsistojo, bet stovėjo nė nekrustelėdamas, lyg staiga pamiršęs, kur turi eiti. Madam Blanš balsas jį pasiekė tarsi iš tolo.

– Ji netgi panoro šį laišką man perskaityti. Jos balsas buvo nuostabus. Skaitė tuos žodžius su tokiu jauduliu, kad aš negaliu jų pamiršti. Tarsi jie iš tikrųjų būtų buvę jos žodžiai.

Ervė Žonkūras atsistojo ir jau lėtai lėtai ėjo per kambarį.

– Žinote, *monsieur*, aš manau, kad ji labiausiai už viską pasaulyje norėjo *būti tąja moterimi*. Jūs to negalite suprasti. Bet aš girdėjau, kaip ji skaitė laišką. Ir žinau, kad tai tiesa.

Ervė Žonkūras atsidūrė priešais duris. Uždėjo delną ant rankenos. Neatsisukdamas tyliai tarė:

– Sudie, *madame*.

Jiedu niekad daugiau nesusitiko.

65.

Ervė Žonkūras išgyveno dar dvidešimt trejus metus, didžiumą jų ramiai ir sveikai. Daugiau nekėlė kojos iš Lavildjė ir niekad nebepaliko namų. Protingai tvarkė savo turtus, todėl galėjo jokių darbų, be savo parko priežiūros, nedirbti. Ilgainiui leido sau malonumą, kurio anksčiau visada atsisakydavo: tiems, kurie jį aplankydavo, pasakodavo apie savo keliones. Klausydamiesi jo pasakojimų, Lavildjė žmonės mokėsi pažinti pasaulį, o vaikai – pamatyti jo žavesį. Pasakodavo tyliai, tarsi ore regėdamas tai, ko kiti nematydavo.

Sekmadieniais traukdavo į miestelį klausyti sumos. Kartą per metus apvaikščiodavo verpyklas, kad galėtų pačiupinėti ką tik suverptą šilką. Kai vienatvė suspausdavo širdį, nueidavo į kapines pasikalbėti su Elena. Kitą laiką pasiglemždavo įpročių liturgija, kuri puikiai saugojo jį nuo sielvarto. Kartais, vėjuotomis dienomis, nusileisdavo prie ežero ir ten ištisas valandas žiūrėdavo į jį, nes jam regėdavosi, jog mato lengvą, nepaaiškinamą, ant vandens nupieštą reginį – tokį, koks buvo jo gyvenimas.

Baricco, Alessandro

Ba433 Šilkas / Alessandro Baricco; iš italų k. vertė Pranas Bieliauskas. – Vilnius : Tyto alba, 2002. – 105[7] p. (Garsiausios XX a. pab. knygos)

ISBN 9986-16-077-4

„Šilkas“ turėjo ir tebeturi stulbinamą pasisekimą Italijoje, jis išverstas į daugybę pasaulio kalbų, tarp jų ir japonų. Tai klasikine forma papasakota meilės istorija, kurioje žodžių ir detalių nedaug, kur leitmotyvai vos juntami – lyg rašytojas tapytų plonyčiu teptuku porcelianą. Tai stiliaus šedevras, ritmika ir vitališkumu kartais primenantis vėlyvąją Samuelio Beketto kūrybą. Vieną „Šilko“ dalį sudaro vos 18 žodžių, bet tai – reto grakštumo prozos perlas.

UDK 850-3

Alessandro BARICCO

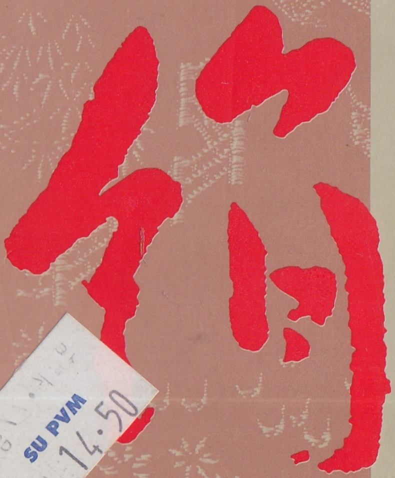
ŠILKAS

Iš italų kalbos vertė *Pranas Bieliauskas*

SL 1686. 2002 02 04. 2,27 leidyb. apsk. l. Tiražas 3000 egz. Užsakymas 570
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio 10, LT-2600 Vilnius
Spausdino Standartų spaustuvė, S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, LT-2038 Vilnius

„Beje, jis buvo vienas iš tų žmonių, kuriems patinka dalyvauti savo gyvenime ir kurie mano, jog dar ir norėti jį gyventi – tiesiog nepadoru“.

Alessandro Baricco (g. 1958 m. Turine), šiandieninės italų literatūros fenomenas, dažnai apibūdinamas taip: nusivylęs kaip Celinas, aiškus kaip Conradas, išradingas ir turtingas kaip Calvinas. Išleido du romanus: „Aistrų pilys“ (*Castelli di rabbia*, 1991), kuris pelnė keletą prestižinių italų literatūros premijų bei *Médicis* premiją Prancūzijoje, ir „Jūrą vandenyną“ (*Oceano mare*, 1993), įvertintą *Viareggio*, *Palazzo al Bosco* premijomis. „Šilkas“ turėjo ir tebeturi stulbinamą pasisekimą: Italijoje 1996–1997 m. išėjo 27 šio romano leidimai 300 000 egz. tiražu, jis išverstas į daugybę pasaulio kalbų, tarp jų ir japonų. „Šilkas“ – tai klasikine forma papasakota meilės istorija, kurioje žodžių ir detalių nedaug, kurioje leitmotyvai vos juntami – lyg rašytojas tapytų plonyčiu teptuku porcelianą. Tai stiliaus šedevras, ritmika ir vitališkumu kartais primenantis vėlyvąją Samuelio Beketto kūrybą. Vieną „Šilko“ dalį sudaro vos 18 žodžių,
bet tai – žavinčios literatūros jėgos perlas.
Pats rašytojas sako:
„Tai ne romanas. Ir ne apsakymas. Tai – istorija. Jos pradžia – apie vyrą, kuris keliauja per pasaulį, o pabaiga – apie vieną ežerą, tyvuliuojantį vėjuotomis dienomis. <...>
Visos istorijos turi savo muziką. Šios istorijos muzika balta. Tai svarbu paaiškinti, nes balta muzika yra keista muzika. Kartais ji trikdo. Ji grojama tyliai, pagal ją šokama lėtai. Kai grojama gerai, tada tarsi girdi grojant tylą ir, žvelgiant į tuos, kurie šoka kaip dievai, atrodo, jog jie nejuda. Velniškai keblus dalykas toji balta muzika.
Daugiau pridurti, regis, nėra ko. Gal tik reikėtų patikslinti, kad ši istorija vyksta XIX amžiuje. Vien todėl, kad niekas joje nesitikėtų lėktuvų, skalbimo mašinų ir psichoanalitikų. Jų nėra. Galbūt kita kartą“.

ISBN 9986-16-077-4
9789986160779
TYTO ALBA
www.tytoalba.lt